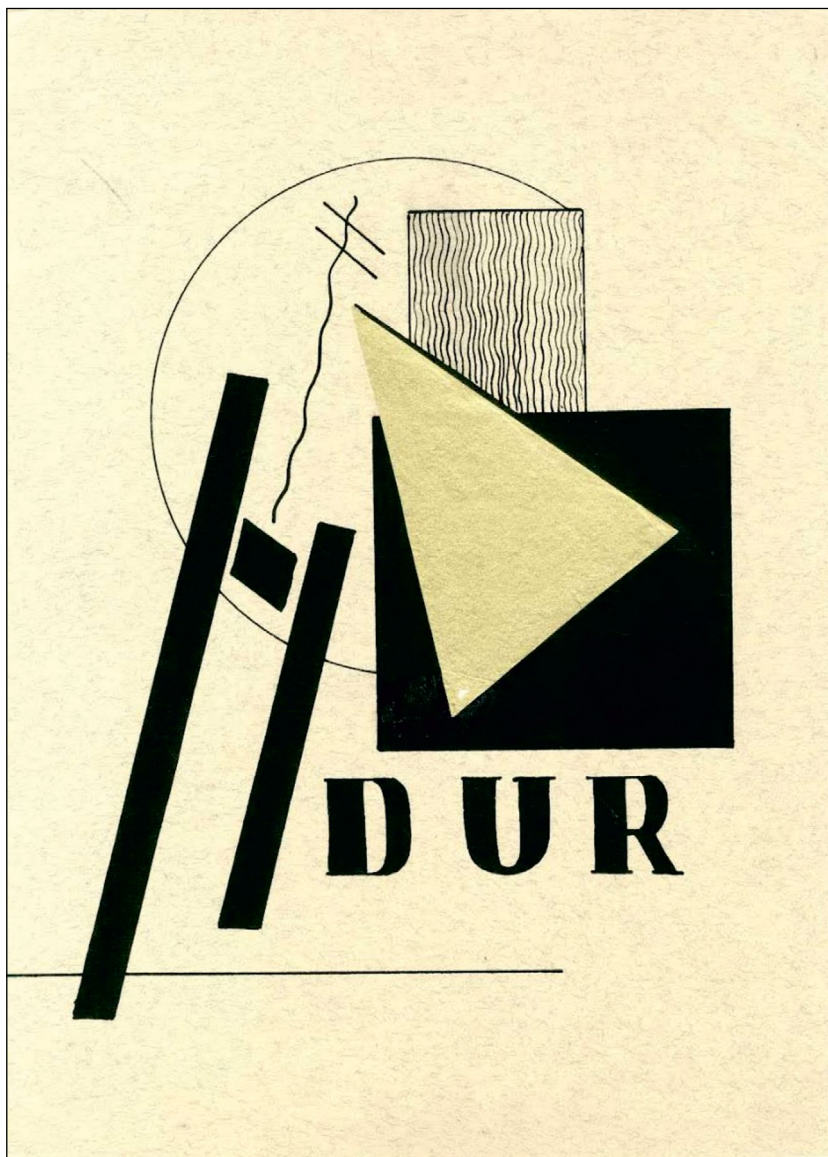

Szalon Irodalom • Művészet • Jelenlét

a Laffert Kúria folyóirata III. évfolyam 1. szám 2022. május

Tartalom

Márai Sándor	
Rapszódikus tavasz	
	<i>3. oldal</i>
Májusban születtek	
	<i>4. oldal</i>
A Magyar Klasszikus Zene Napja	
	<i>17. oldal</i>
Lehel Endre	
„A művészetnek nem célja, hanem oka van”	
	<i>18. oldal</i>
Arnóti András	
Új civilizáció	
	<i>21. oldal</i>
Mikó F. László	
A tenger könnyei	
	<i>33. oldal</i>
Mikó F. László	
Holnapután	
	<i>37. oldal</i>
Mikó F. László:	
Llanza - Novák tünde képeihez	
Jorge Luis Burges	
Egyszerűség	
	<i>37. oldal</i>
Novák Tünde fotói	
	<i>38. oldal</i>
Műhely: Filozófiai Kávéház	
Cím nélkül	
	<i>40. oldal</i>
A havas erdő	
	<i>43. oldal</i>
Laffert-hangulat	
	<i>47. oldal</i>

Impresszum

Kiadja a Dunaharaszti József Attila Művelődési Ház * Felelős kiadó: Gáll Sándor intézményvezető * Szerkesztőség: Arnóti András, Baláti-Bredák Alexandra, Hajdu Zsolt, Mikó F. László, Gáll Sándor * Címoldal: Lajos Kassák: DUR Portfolio
Elérhetőség: Laffert Kúria 2330 Dunaharaszti, Fő út 172. /laffertkuria@laffertkuria.hu/

Márai Sándor

Rapszódikus tavasz

A hold magasan járkal
és véresen lebámul
olyan, mint torzó bálvány
és szegény szemed kábul
és szegény orrod lázad,
füled neszez a csöndre
s a fák tavaszi lázban
mind kibuggyannak zöldbe.

Már félkilencre jár tán,
lézengenek a járdán,
a kávéházban égnek
fehér és tompa fények.
Mily magányosan járok
és senkire se várok
kezem szívemre tettem
és beszélgettünk ketten.

Dadogva kérdez engem
és számadásra híva,
a sok tavaszi esten
mért ültem itthon ríva?
Párnám miért haraptam
és miért nem szerettem,
randevút sose adtam
zöld fübe sose estem.

Talán jobb is, hogy így van,
hogy úr - magam maradtam,
hogy kölcsön sose kaptam
és hogy mindig csak adtam.
Én nem bántottam élő
és nem bántottam alvót
csak beteszem majd csöndben
magam után az ajtót.

A gázlámpához állok
és játszom a botommal
meg egyéb tarka lommal
amim van: élet, átok,
fény, árnyék, s ami múlt már
kis elvetélt szerelmek,
a hold ott fönny az égen
s itt lenn útszéli lelkek.

MÁJUSBAN SZÜLETTEK

Arnóti András összeállítása

Dienes Valéria

Született Geiger Valéria Anna. (Szekszárd, 1879. május 25. – Budapest, 1978. június 8.) író, táncpedagógus, filozófus, az első magyar női egyetemi doktor. Édesapja és szudétanémet nagyszülei Brünnből telepedtek át a monarchiabeli Magyarországra.

A budapesti Erzsébet Nőiskolában szerzett „polgári iskolai” matematikanitónői oklevelet, majd 1904 és 1905 között a Zeneakadémián zongorát és zeneszerzést tanult, a Pázmány Péter Tudományegyetemen matematikát és fizikát hallgatott, filozófiából, matematikából és esztétikából doktorált (1905), s 1905. november 15-én Budapesten, a Ferencvárosban házasságot kötött Dienes Pál matematikussal, akivel utóbb részt vett a Galilei Kör munkájában, 1922-ben váltak el. Közös matematikai témájú írásait hazai és francia szaklapok közölték; pszichológiai és filozófiai tanulmányait az Athenaeumban, a Huszadik Században és a Nyugatban jelentette meg.

Párizsban nagy hatással volt rá Henri Bergson – tanulmányt is írt róla Bergson lélektana címmel. Műveit egyedül ő fordította le magyarra. Bergson mozdulatpszichológiai elméletének és a Duncan-testvérek mozgásművészeti tevékenységének hatására a táncsal kezdett foglalkozni: kialakította mozdulatművészeti rendszerét, melyet orkesztikának nevezett el. 1915-ben Budapesten megnyitotta Orkesztikai Iskoláját, amelyet (1919-1923 közötti emigrációja miatti szünettel) 1944-ig vezetett. A Hajnalvárás című mozdulatdrámájával léptek fel először 1924-ben, majd több művét adták elő, melyeket Bárdos Lajossal írt a misztériumjátékok mintájára. 1927-ben lett az Aquinói Szent Tamás Filozófiai Társaság tagja. 1934-ben pedig a magyar filozófiai nyelv fejlesztéséért Baumgarten-díjat kapott (fordított Hume, Descartes, Locke, George Berkeley, Teilhard de Chardin műveiből), valamint szemiotikával is foglalkozott. Alakját, a jóbarát és egykori szomszéd Bubits Mihály, a Halálfiak című munkájában Hintáss Gitta alakjában örökítette meg.

A mozdulatművészet
gyakorlása közben

Breuer Marcell

(Pécs, 1902. május 21. New York, 1981. július 1) világhírű magyar építész, formatervező, Walter Gropius tanítványa és későbbi munkatársa.

1920-1924 között tanult a Bauhausban asztalosnak, majd inasvizsgát tett. Ezután Párizsba ment. Számos bútortervet készített, sőt épületberendezésekkel is behatóan foglalkozott: már 1922-ben növendékként, konyhaberendezést tervezett. 1925-ben modulrendszerbe foglalható szekrényelemeket szerkesztett (a modulraszter előfutáraként); 1925-ben a kerékpárkormány felépítéséből merítve tervezte meg első csövázás székét, amelynek legelső változata Wassily-szék néven ismert. 1925-ben készítette kis acélvázás épületét Dessauban. Belső berendezéseket tervezett többek között a dessaui Bauhaus épületeibe 1925/1926-ban és Piscator berlini lakásába 1927-ben. Walter Gropiusszal ő is kiállt az elemekből való építkezés mellett, amely szabványelemek kombinációjával hoz létre technológiailag egyszerű és funkcionálisan összetett egészet. A Bauhaust Gropiusszal együtt hagyták el.

1937-ben a Harvard Egyetemen tanított építészetet, majd 1938-tól 1941-ig Gropiusszal dolgozott a Massachusetts állambeli Cambridgeben. A Bauhaus nemzetközi jellegét és Új-Anglia favázás épületeinek helyi karakterét ötvöző munkásságuk igen erősen hatott a családiház építészetre, jóformán az Egyesült Államok egész területén. Ezt a stílust példázza Breuer saját lincolni háza (1939) és a waylandi Chamberlain-ház (1940); mindkettő Massachusetts államban). 1946-ban Breuer New Yorkba költözött, ettől kezdve elárasztották megbízásokkal. A fontosabbak: a Sarah Lawrence College színháza a New York állambeli Bronxvilleben (1952); az UNESCO párizsi székháza (1953–58); Pier Luigi Nervi és Bernard Zehrfuss közreműködésével); a Szent János apátság a minnesotai Collegevilleben (1953–61); a rotterdami De Bijenkorf Áruház (1955–57); az IBM Kutatóközpont a franciaországi La Guadeban (1960–62); a New Yorki Whitney Museum of American Art (elkészült 1966-ban); az Amerikai Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium épülete Washingtonban (1963–68). Részt vett az UNESCO New Yorki épületének megtervezésében is.

A „híres” csövázás szék

A muskegoni (USA-Michigan) szalézi Szent Ferenc templom

Dsida Jenő

1907-ben született Szatmárnémetiben, Binder Jenő Emilként Apja Dsida Aladár a császári és királyi 5. gyalogezred tisztje volt. Dsida Jenő gyermekkorát beárnyékolta az első világháború, majd a román megszállás. Apja orosz hadifogságba került, nagybátyja, akitől keresztnévét kapta, elesett a galíciai harcmezőn. Családja tönkrement, apjának polgári foglalkozást kellett keresnie, így lett az Erdélyi Római Katolikus Státus tisztviselője. Dsida Jenő Budapesten, Beregszászban és Szatmárnémetiben végezte tanulmányait.

Kora ifjúságától kezdve költőnek készült. Benedek Elek fedezte föl és indította el költői pályáján. 1923 augusztusától 1927 márciusáig – tizenhattól húszéves koráig – a Cimborá című folyóiratban jelent meg a legtöbb verse és műfordítása. „Elek nagyapó” unokáknak kijáró szeretettel és felelősségtudattal segítette a pályakezdő költőt az önmagára találásban, tehetsége kibontakoztatásában. 1925-ben, szülei akaratát követve a kolozsvári egyetem jogi karára iratkozott be, tanulmányait nem fejezte be. 1936-ban jegyezte el nagy szerelmét Imbery Melindát, 1937-ben összeházasodtak. Nemcsak versei, hanem levelezésük is méltó emléke kapcsolatuknak. Dsida Jenő szívbetegségben szenvedett. 1938-ban meghűlt, hónapokig feküdt a kolozsvári kórházban, de nem sikerült megmenteni. 1938. június 7-én hunyt el. A Házsongárdi temetőben temették el, a szertartást Márton Áron kanonok-plébános végezte.

Dsida Jenő: Hálóing nélkül...

Föl-fölvetem és némán eltűnődöm, mi is lelt tegnap este engemet?

Ruháimat már szálig levettem, még nem vettem föl

hálóingemet, egyedül álltam,

kissé tétovázva, szobámban, egyedül és meztelen

s a villanyt aztán lassan elcsavartam. Irtózatossötét lett.

Esztelen és irgalmatlan, végtelen sötétség,

este, melynek már szinte teste van, a pillanatok

estek és zuhogtak és én dadogtam:

- Késő este van, éjszaka is talán,

s ki tudja, reggel virrad-e ily sűrű sötétre még

és nem nyel-e magába mindörökre e kátrányos,

fekete sűrűség?

Eszembe jutott minden, ami rossz volt,

rossz gondolat, vers, csók, kihűlt falat

és annyi régi, sápadt ismerősöm,

ki messze van, vagy lent a föld alatt.

És hirtelen és furcsán ráijedtem, hogy ami eddig élt,

csak a ruha: kabát, kalap, harisnya és cipő volt,

nadrág, nyakkendő, kesztyű és puha ing,

mely fedez és véd a zord hidegtől,

véd és takar magamtól engemet:

jaj, elvesztettem minden szál ruhámat, önmagam

és védő ingemet.

Nem vagyok már senki tisztelt barátja, kit köszönteni illik,

nem vagyok senki teremtett asszony szeretője,

se lapok munka társa nem vagyok, se kártyapajtás,

törzsvendég a klubban, se szerkesztő úr többé nem vagyok; se vándor,

aki meredélyre kaptat se út, se cél - és költő sem vagyok,

csak ember, aki minden idegével

lány takaró s melengető vacok után sír

és csak áll a nagy sötétben

s meztelenül

Isten előtt vacog.

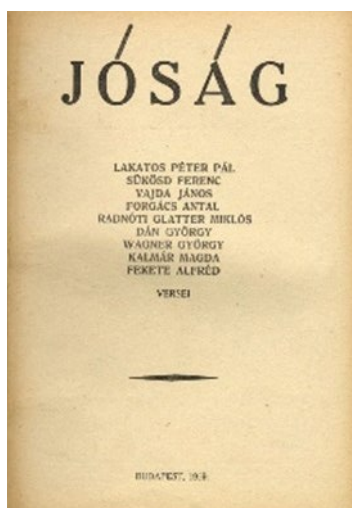
Radnóti Miklós

(Budapest, Lipótváros, 1909. május 5. – Abda, 1944. november 4. vagy november 9., eredeti, családi nevén: Glatter) költő, műfordító, a modern magyar líra kiemelkedő képviselője. Okleveles magyar-francia szakos középiskolai tanár.

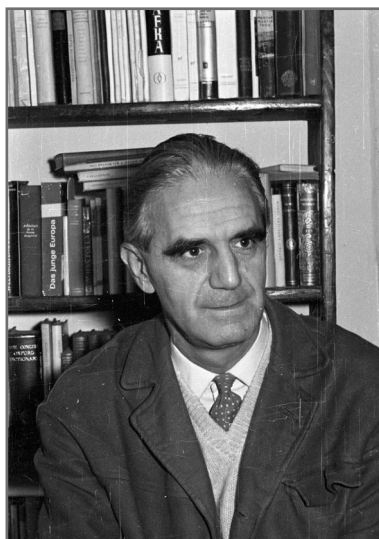
Radnóti Miklós: Május

Szirom borzong a fán, lehull;
fehérlő illatokkal alkonyul.
A hegyről hűvös éj csorog,
lépkednek benne lombos fasorok.
Membú a fázós kis meleg,
vadgesztenyék gyertyái fénylenek.

1929 nyarán jelennek meg első versei:

Ottlik Géza

Fotó: Fortepan, Hunyadi József

(Budapest, 1912. május 9. – Budapest, 1990. október 9.)

Kossuth- és József Attila-díjas író, műfordító. A Digitális Irodalmi Akadémia 2008-ban posztumusz tagjává választotta.

Régi nemesi család sarja. „Apai-anyai ágon egyaránt sok irodalmi kiválósággal voltunk rokonságban” – mondja Ottlik. Az ükapa, felső-ozoróczi és kohanóczi Ottlyk György nemcsak katona, Thököly ezredese, majd Rákóczi brigadérosa és főudvarmestere volt, hanem író is, önéletírása 1663-ból maradt fenn. Az író édesapja, idősb Ottlik Géza belügyminisztériumi titkár volt, és a császári és királyi kamarás címet viselte.

1923-1926-ig a kőszegi katonai alreáliskola növendéke volt, 1926-tól a budapesti katonai főreáliskolában folytatta tanulmányait. A katonaiskola mikrotársadalma, az itt szerzett élmények szolgáltatták az Iskola a határon című regény élményanyagát, s döntő módon hatottak az író gondolkodásmódjára. Érettségi után Ottlik beiratkozott a budapesti tudományegyetem mate-matika-fizika szakára. „Magyar-francia-matematika szakra akartam beiratkozni, ki is töltöttem a nagy barna íveket, de a tanárképzőben figyelmeztettek, hogy ez együtt nem megy, húzzam ki a matematikát. Vitatkozni próbáltam, még csak nem is válaszoltak, persze; mire dühömben kihúztam a magyart és a franciát” – emlékszik vissza az író a Réz Pállal folytatott Félbemaradt beszélgetésben. Az egyetemen a világhírű Fejér Lipót tanítványa volt, akire évtizedek múltán is elragadtatottan emlékezett vissza: „Kívülállónak nem lehet elmondani, hogy milyen volt Fejér Lipót. Óriás volt. Földöntúli vizsgatalás a puszta lénye.

Aki nem ismerte, az valamit nem tudott a világról, és sohasem is fogja megtudni.” Sokoldalúságát, érdeklődési körének tágasságát nemcsak a természettudományok, különösen a matematika iránti vonzódása jelzi. Az iskolai évek alatt atletizált, a szellemi sportok közül pedig a bridzs foglalkoztatta. Egyetemi hallgatóként 1933-tól a Budapesti Hírlap bridzsrovatát szerkesztette; ő tudósította a lapot az 1934-es bécsi Európa-bajnokságról is. Mivel a harmincas években tanári állást találnia szinte lehetetlen volt, Ottlik újságíróként próbált érvényesülni. Az Új Nemzedék című lapnál „fizetés nélküli slapaj”, 1942-től az Esti Kis Újság munkatársa volt.

Első novellái a Napkelet című folyóiratban jelentek meg 1931-ben, 1939-ben a Nyugat is közölte A Drugeth-legenda című elbeszélését. Ez a megjelenés rendkívül fontos volt Ottlik számára. „A második próbálkozásomat, évekkel később, elfogadták – írja a fentebb említett visszaemlékezésben. – Babits azt üzent: tetszett. Ezzel befogadtak a Nyugat munkatársának. Nagyobb dicsőség soha nem ért. Ma is féltékenyen óvom az irodalomtörténeti skatulyában a helyemet, mint a Nyugat harmadik nemzedékéhez tartozó elbeszélő” – olvashatjuk a Vallomások a Nyugatról című kötetben megjelent írásában.

A háború alatt Ottlik légmentesített szolgálatot teljesített, Budapesten való tartózkodása így lehetővé tette számára, hogy feleségével, Debreczeni Gyöngyivel együtt üldözötteket bújtasson Riadó utcai lakásukon. Itt vészelte át a zsidóüldözést, a nyilas időköt a költőbarát, Vas István is. A háború alatt írt cikkei is Ottlik morális tartásáról és személyes bátorságáról tanúskodnak.

1948-tól 1957-ig a dogmatikus irodalompolitika következtében Ottlik, számos író-alköltővel egyetemben, kiszorult az irodalmi életből, bezárultak előtte a publikálási lehetőségek. Feleségével Gödöllőre költözött, és műfordításból próbált megélni. „Mebénult az egész magyar irodalom. Mindnyájunknak abból kellett megélnünk, hogy fordítani kezdünk, fordításokat vállaltunk. Ezt tette a Nyugat egész második és harmadik nemzedéke” – mondta az író a Hornyik Miklóssal folytatott beszélgetésben. Nevéhez fűződik többek közt Gottfried Keller és Thomas Mann elbeszéléseinek, Hemingway: Az öreg halász és a tenger című kisregényének, Bernard Shaw és Osborne színműveinek magyar fordítása. Különösen Dickens regényeit fordította szívesen (Örökösök, 1950; Martin Chuzzlewit élete és kalandjai, 1952; Copperfield Dávid, 1954; A Pickwick Klub hátrahagyott iratai, 1955). Fordítói munkájának elismeréseképpen az angol kormány meghívására 1960 őszén néhány hetet Londonban töltött.

Ottlik 1957 után térhetett vissza az irodalmi életbe. Feleségével együtt visszaköltözött Budapestre. Ebben az évben jelent meg a Hajnali háztetők című kisregény, egy sor elbeszéléssel közös kötetben. Ez a mű is újíráis eredményeként született: az első változat 1944-ben jelent meg a Magyar Csillagban. 1959-ben látott napvilágot a „főmű”-ként kanonizált Iskola a határon, 1969-ben a Minden megvan című elbeszéléskötet. A Próza című kötet (1980) szellemi önéletrajzként is olvasható: benne az író esszéit, tanulmányait, cikkeit, kritikáit rendezi kronologikus rendbe, s helyezi személyes hangú, novellaszerű keretbe.

Ottlik Géza: Az utolsó mese

Volt egyszer egy elvarázsolt királyfi, aki egy tündérszép királykisasszony kezére pályázott. De csak úgy kaphatta meg, ha előbb legyőzi a hétfejű sárkányt, felépíti a kacsalábon forgó kastélyt, s felébreszti és megneveteti a befalazott, alvó királykisasszonyt. Sok-sok vesződés, kaland, hőstett, utazás és munka árán legyőzte hát a hétfejű sárkányt, felépítette a kacsalábon forgó kastélyt, és felébresztette az alvó királykisasszonyt. No, az mindjárt elmosolyodott, s megtartották a lakodalmat.

Aztán, hogy ez is véget ért, leültek egymással szemben, és mosolyogtak.

De eltelt egy nap, s még egy, még egy. Már az első is igen hosszú volt, mert sok órából állt, az órák meg sok percből, a percek sok másodpercből.

– Hát most mihez fogjunk? – kérdezte a királyfi.

– Most boldogok vagyunk – mondta a felesége.

– Igaz is.

De három nap múlva a királykisasszony szólalt meg.

– Mit is csinálunk most? – azt kérdi.

– Hát boldogok vagyunk – mondta az ura.

– Vagy úgy, persze.

Megint mosolyogtak egymásra egy napig, de akkor egyszerre felállt mind a kettő.

– No csak.

– Van egy ötletem – mondta a királyfi. – Befalazlak és elaltatlak megint.

– Jó!

– Lerombolom a kacsalábon forgó kastélyt, és föltámasztom a hétfejű sárkányt.

Hogy újra legyen mit építenem, és legyen kit legyőznöm.

Neki is fogott mindjárt. Csakhogy ez nem volt már olyan egyszerű. Sem a sok vesződés, még több hőstett, sem kaland, jövés-menés árán sem bírta lerombolni a kastélyt – mert az mindig elfordult előle a kacsalábakon –, még kevésbé bírta helyére tenni a sárkány levágott hét fejét, s nem lehetett a királykisasszonyt sem befalazni, elaltatni többé. Teltek a napok, amikből hónapok lettek és rövid eszten-dők, s így küszködtek.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

(1945)

Szécsi Margit

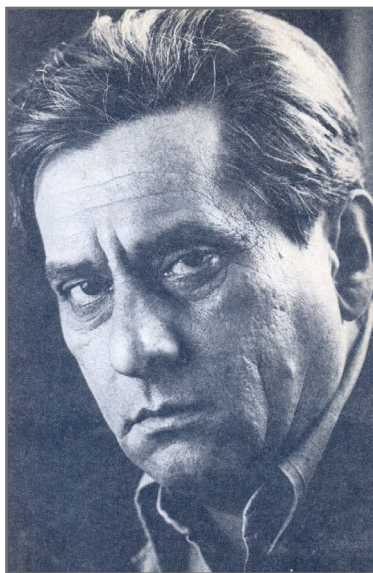
(Budapest, 1928. május 28. – Budapest, 1990. november 23.)

Háromszoros József Attila-díjas magyar költő, „a világ női vagánya”– ahogyan írták róla. Férje Nagy László költő volt, fiuk, Nagy András grafikusművész, könyvtervező.

Szécsi Margit: Most ülök, várok

Én, Szécsi Margit,
szerelmese csóknak és bornak,
egy nap az álmok földjére léptem,
hol gyönyör s éhség
egyetlen sóhajba forrad.
Most ülök, várok.
Szerelem büntet:
játék-kardomat mert lebocsátottam
érted, jaj lápon villó kikötő.
Világok úsznak
a sóhaj-szürke habban.
Most ülök, várok.

Páskándi Géza

1933. május 18-án született az erdélyi Szatmárhegyen. Író, költő, esszéíró, drámaíró, publicista, a Nemzeti Színház irodalmi tanácsadója. A Magyar Művészeti Akadémia tagja, 1992–1995 között elnökségi tagja.

1949–1953 között az Ifjúmunkás hetilap, majd az Előre című napilap munkatársa volt. 1953-tól Kolozsváron tanult a magyar szakon, közben az Utunk című irodalmi lapnál is dolgozott. 1957-ben letartóztatták, és az állam és közrend elleni izgatás vádjával hat év börtönre ítélték. A börtönbüntetést a Duna-delta egyik munkatáborában töltötte. 1963 februárjában amnesztiával szabadult Salciáról.

Szabadulása után Bukarestben dolgozott könyvtári raktárosként és bibliográfusként. Feleségül vette Sebők Annát (Páskándiné Sebők Anna). 1971 és 1973 között a Kriterion Könyvkiadó kolozsvári szerkesztőségének lektoraként működött.

1974-ben települt át Magyarországra; itt a Kortárs című folyóirat főmunkatársa, majd 1991-től a Nemzeti Színház dramaturgja volt. Az Erdélyi Magyarság című lap és a Magyar Televízió Magyarok című műsorának szerkesztőbizottsági elnökeként is működött. A Magyar Írók Szövetségének választmányi tagja lett, és 1992 és 1995 között a Magyar Művészeti Akadémia elnökségi tagjává, 2011-ben posztumusz a Digitális Irodalmi Akadémia tagjai közé választották.

Budapesten, 1995. május 19-én hunyt el.

Páskándi Géza: Zenélő ábc

*Itt az este, itt az éjjel
a zenélő ábécével!*

A aranyalma almon alszik
Á ásó áskál ásitozva
B bokor berekben bóbiskol
C Cirmos cincogót cirógat
Cs csordák csengője csöndesül
D dúdol dajka, dűnnyög dunya
E-É estike ég estelente
F fű fáradtan fészkelődik
G Göncöl gördül, gúnár gubbaszt
Gy gyér gyepen egy gyönyörű gyík
H házibácsi, hű, de horkol!
I illat illan, illedelmes
J jászolhoz jut jámbor jószág
K kiskakas kobakja kókad
L liliomszál lankad lágyan
Ly lyukba menyét rejti selymét
M mackó mormog, málna moccan
N ni, megnőtt a nagyállomás!
Ny nyulacska nyúl nyoszolyára
O-Ó ordas ormon ólálkodik
ö-ő őzike ösvényen ódöng
p pille pillog, pók pislákol
R réten ritka ruca rebben
S Sajó sután sutba surran
Sz szúnyog szunnyad szenderülve
T-Ty tikkadozva tyúk téblábol
U-Ú utas útnak indul úton
Ü-Ű űzött ürge üregbe ül
V valahol vadvirág virraszt
Z zizge zuzmót zerge zörrent
Zs zszurló, zsálya zsongva zsendül

*Itt az este, itt az éjjel
a zenélő ábécével!*

Orbán Ottó

Fotó: Fortepan, Hunyadi József

Budapesten született 1936. május 20-án. Költő, műfordító, esszéista. Kisgyermekként veszíti el édesapját a II. Világháború legvégén. 1945 után félárvaként a Sztehló Gábor vezette intézetben nevelkedik. Érettségi vizsgát 1954-ben tesz, majd többszöri próbálkozást követően 1956-ban veszik fel az ELTE Bölcsészettudományi Karának magyar–könyvtár szakára. Betegsége miatt csak három szemesztert végez el, 1958-ban kórházba kerül, s később már nem folytatja tanulmányait, diplomát nem szerez. Ettől kezdve szabadfoglalkozású író.

1981 és 1991 között a Kortárs irodalmi folyóirat rovatvezetője, 1991-től 1998-ig főmunkatársa. 1998-tól az Élet és Irodalom munkatársa. Első tanulmányútján Indiában jár 1968-ban, 1976-ban pedig az International Writing Program (Iowa) keretében az Amerikai Egyesült Államokban. 1987-ben a St. Paul-i Hamline Egyetem, valamint a Minnesotai Egyetem (Minneapolis) meghívott tanára.

Már egészen fiatalon, diákkorában kezd verseket írni, hamarosan „csodagyerekként” tartják számon. Első kötete huszonnégy éves korában jelenik meg. Hatvanas évekbeli verseire jellemző az erős, közvetlen érzelmi telítettség, mely elsősorban a háborús élményekből táplálkozik, poétikailag pedig a metaforahalmazban, a strukturális metafora alkalmazásában nyilvánul meg. A hetvenes évek második felétől költészetében egyre nagyobb teret kap a versbeszédben az ironia. Lírája a magyar és a világirodalom legkülönbözőbb alkotóinak hatását hasonítja magához, József Attilától Allen Ginsbergig. Verseiben egyaránt megtalálhatók a hagyományos, a modern és a posztmodern beszédmódok szemléleti-poétikai elemei. Műfordítói tevékenysége kivételesen széles körű, fő területei az angol–amerikai és a spanyol nyelvű költészet, de az ókortól a jelenkorig a legváltozatosabb nyelvekből fordított. Tagja volt a Magyar Írók Szövetségének (1962), a Magyar P. E.N. Clubnak (1964; ugyanitt 1989-től alelnök), a MÚOSZ-nak (1982) és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának.

Orbán Ottó: Vanitatum vanitas

Itt a vers, a versed mása,
dúlt idegzet, Kölcsey,
itt a vers, hogy haldoklása
közben nyelvét öltse ki,
mert hiába új a század,
ha a régi a gyalázat
s fölöttünk a komor ég,
a nagy szappanbuborék.
Utópiák, forradalmak,
kondérszámra dől a vér.
„A népnek minden hatalmat!”,
s jön új hóhér, új vezér.
Megrohad, ha győz, a jó ügy,
s habzik a szó, mint a lóhúgy,
és máglyára küld a hit –
nem világít, csak vakít.
Körbe, körbe, körbe, körbe,
ez a világ körbejár,
ha előre néz, tükörbe,
ha tervez, csak visszavár.
Mi új támadhatna benne?
Ember embert ma is enne –
nincs új, csak új változat
rád, gyilkos, rád, áldozat.
Törvény, jogrend és igazság
nem több, mint fennkölt mese,
főnti érdek, lenti gázság
nem veszi kutyába se.
A szabadság ravasz rendszer,
minden nyílásán retesszel
arra int a tág vadon:
ölhetsz, csak nem szabadon...
Fekete úr ciprus-ága,
csillagok közt fúj a szél.
Hiúságok hiúsága,
hogy a nyelv versben beszél;
élteti még a rögeszme,
hogy nélküle odaveszne
az eleven szalmabáb.
Legyints rá, és menj tovább

Horger Antal

Nyelvész, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, 150 évvel ezelőtt, 1872. május 28-án született, az erdélyi Lugoson. A szegedi Ferenc József Tudományegyetem Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Karának dékánja 1927-től 1928-ig, József Attila egykori tanára. 1946. április 14-én hunyt el Budapesten.

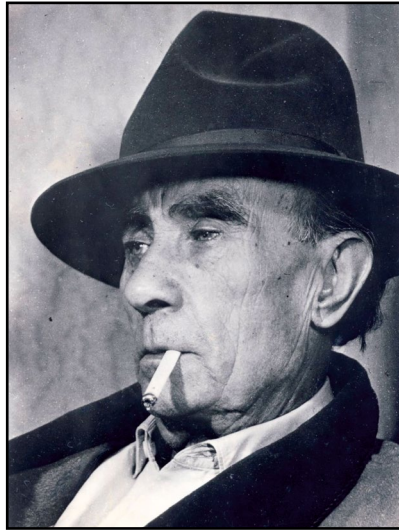
A MAGYAR KLASSZIKUS ZENE NAPJA

Idén hat éve annak, hogy elhunyt Kocsis Zoltán Liszt Ferenc- és kétszeres Kosuth-díjas zongoraművész, karmester és zeneszerző, a Nemzeti Filharmonikusok főzeneigazgatója, az elmúlt fél évszázad egyik legnagyobb hatású magyar művésze. 2021-ben hagyományteremtő szándékkal indította útjára a Zeneakadémia és a Nemzeti Filharmonikusok A Magyar Klasszikus Zene Napja rendezvénysorozatát minden év május 30-ra, Kocsis Zoltán születésnapján.

„A Zeneakadémia tanára volt, hallgatóinkkal nemcsak mesterkurzusokon foglalkozott, hanem karmesterként a Zeneakadémia Szimfonikus Zenekarát is vezényelte. Megható volt, ahogyan át akarta adni tudását. Fizikai mivoltában nincs velünk, de emléke, művészete az évek múltával sem halványul” – hangsúlyozta Dr. Vigh Andrea, a Zeneakadémia rektora a Nemzeti Filharmonikusokkal közös szervezésben megvalósuló egész napos program alapítása alkalmából.

Lehel Endre „A művészetnek nem célja, hanem oka van”

Kassák Lajos

Érsekújvár, 1887. márc. 21. – Budapest., 1967. júl. 22

Kassákkal egy új, szuverén művész-típus jelent meg Magyarországon a huszadik század tízes éveiben. Életének különböző szakaszaiban újra és újra eredeti válaszokat tudott adni a történelmi és társadalmi kihívásokra. Műveltségének nem volt családi és iskolai bázisa, mégis újító és átfogó gondolkodást alakított ki, és a maga erejéből vált nemzetközileg elismert tekintéllyé. Mégsem merevedett soha a művészóriás pózába, erős egyénisége nyitott és dinamikus maradt, együttműködésben és szellemi műhelymunkában gondolkodott. Közösséget tudott teremteni: egy lap szerkesztőségét, egy kultúrcsoportot vagy egy kirándulókört, ahol a munkásfiatalokkal tapasztalataikat és a jövővel kapcsolatos vízióikat kicserélhették. Kassák egyik úttörője volt annak

a ma aktuális gondolkodásnak, amely a művészi tevékenységet nem kizárólag az esztétikai határokon belül jelöli ki: a társadalomkritikát merész jövőalakító elképzelésekkel egyesítő művészetet teremtett.

Kassák első, egyetemes szempontból is jelentős képzőművészeti munkái 1920 – 22 között születtek Bécsben, a dadaizmus utolsó periódusában. Ezek főleg dinamikus betűmontázsok és tipográfiai tervek voltak. Később a dadaizmus átalakulásának idején, amikor a mozgalomból izmusok születtek, Kassák nem a lírai önkifejezés útját választó szürrealistákhoz, hanem a konstruktivisták táborához csatlakozott. Ez a lépés törvényszerűen fakadt Kassák irodalmi és szerkesztői működéséből, a társadalmi átalakulásért harcoló, s a Kelet-Eu-

rópai népekkel sorsközösséget vállaló, a kollektivitást, a személytelen törvényeket követő magatartásból.

Korábbi tipográfiai terveiből és grafikáiból szervesen fejlesztette ki a maga műfaját, a „képarchitektúrát”.

„A képarchitektúra nem hasonlít semmire, nem mesél el semmit, egyszerűen van, hasonlóan a bekerített városokhoz, a körbehajózható tengerekhez az elbolyongható erdőkhöz. A képarchitektúra nem a síkba befelé, hanem síkból kifelé építkezik, a síkot egyszerűen adott fundamentumnak tekinti, nem befelé nyit perspektívát, hanem egymásra rakott színeivel, formáival belép a reális térbe. A képarchitektúra nem akar meghalni a falon, a képarchitektúra művészet, a művészet viszont teremt és a teremtés: minden.”

1925-ben visszatér Magyarországra, ahol újabb folyóiratokkal próbálta fenntartani a konstruktivista szemlélet folytonosságát.

A második világháborút követő években Kassák képzőművészeti munkássága csaknem szünetelt, az ekkor készült táj- és természeti motívumokat feldolgozó rajzai a depresszió és a belső emigráció lelki állapotában születtek. Az ötvenes években azonban visszatért a konstruktivista stílushoz, kapcsolatot keresve a kortárs európai művészeti élettel. Párizsi kiállítása valóságos felfedezést jelentett a nyugat-európai mű-

vészettörténészek számára. Öt évvel később itthon is hasonló hatású volt a „Nyolcak és aktivisták” című retrospektív tárlat Székesfehérváron. Ez idő-

szakban született képi és grafikai sorozatai nem kísérleteznek új stílussal, hanem kiteljesítik a húszas években elkezdett szigorú hangvételű életművet. Ehhez Kassák írói és szerkesztői tevékenysége szolgált alapul. 1913-as párizsi utazása, valamint a kubizmus, az expresszionizmus és a futurizmus megismerése eldöntötték

fejlődésének irányát. Első fordítója volt Apollinaire, Cocteau és mások verseinek, két folyóirata a TETT és MA pedig nemcsak magyar, hanem a nemzetközi avantgarde mozgalom számára is fontos kiadványokká fejlődtek. Kassák költői és prózaírói működése már a tízes években iskolát teremtett, a szabadvers technikája, a szabad asszociációkra épülő képalkotás talán az ő műveiben jelent meg először Magyarországon. Költészetének két kiemelkedő csúcsa, a Máglyák énekelnek (1920) és A ló meghal, a madarak kirepülnek (1922). Regényei közül a realista hangvételű Egy ember élete a legjelentősebb. Ebben Kassák nemcsak saját életútját, a vasmunkásból szellemi vezérré emelkedő ember típusát rajzolta meg, hanem egyúttal körképet adott a keleteurópai társadalmak gondjairól és kísérleteiről is. Úttörője és erjesztője volt a magyar szellemi élet

modern törekvéseinek, őrzője a tízes években fogant eszmei megújulásnak. Segítsége nélkül egy sor képzőművész és költő pályakezdése elképzelhetetlen lett volna, kezdeményező ereje biztosította, hogy a kubizmus, a dadaizmus és szurrealisztikus hangvételű folklórizmus (Vajda Lajos) Magyarországon meghonosodjanak. Kassák egyik megtestesítője és szimbóluma a Kelet-Európában fogant új törekvéseknek. A lázadó indulat és a racionális elemzőkészség egyidejű jelentése teszi sajátossá munkáit. A körülmények Kassákot állandó éberségre nevelték, az ő avantgardizmusa sohasem vált konzolidált, „beérett” mozgalommá. képzőművészeti munkáiban sem találjuk meg a konstruktivizmus végső kiteljesedésének műfajait, a formatervezés, az építészet és a monumentális feladatok példáit, ezeknek művelése inkább tanítványaira maradt. Kassák egész életében

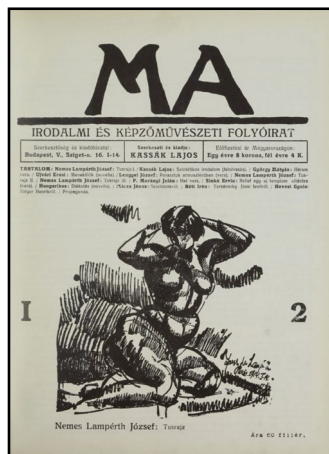
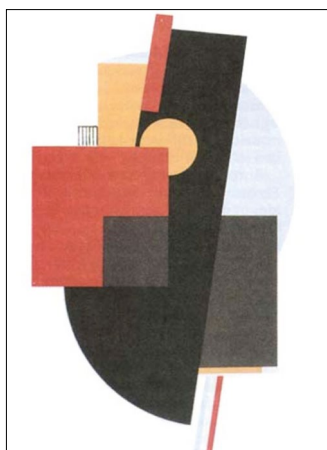

a pionírok nehéz munkáját, az indulatos kompozícióépítés, a robusztus és gyakran szabálytalan formák összekovácslásának feladatát végezte.

Bár egész életében vitatkozott környezetével, a magyar művészeti élet különböző törekvéseivel, munkássága mégis sok vonatkozásban kapcsolódik ezekhez a kortárs jelenségekhez. telített koloritja a magyar táj- és atmoszféra festők, vagy az „alföldiek” színvilágával is rokon. Festményeinek súlyos faktúrája a legtöbb magyar festő munkáin

felfedezhető. Amiben viszont különbözött környezetétől, az az életforma és a vele társuló képzőművészeti alkotások korszerűségének, műfaji funkcióinak szemlélete. E kérdésekben az idő Kassákot igazolta. Alakját ma azok mellett látjuk, akik közelebb hozták a magyar művészetet az egyetemes feladatokhoz.

Forrás: Imninternet, Pernecky Géza

Arnóti András

Új civilizáció

százhuszonöt évvel ezelőtt született Hamvas Béla

Fiatal házaspár költözik be a II. Világháború befejezését követően, egy romos, pasaréti villába. Rendbehozatala után röviddel már társaságot fogadnak, amely összejövetelek rendszeressé válnak s amely „szalon” hamarosan a magyar szellemi élet egyik központja lesz. A házigazdák, **Szepes Mária** író, költő, színművész, változatos művészneveken találkozhatunk munkásságával (Papír Mária, Papír Margit, Orsi Mária stb.), sikeres és legendás, köztük számos Karády-film forgatókönyv írója, dalszövegeinek szerzője és férje **Szepes Béla** grafikus és gerelyhajításban akkor már olimpiai ezüstérmes, kiváló sportember. A vendgek: **Baktay Ervin**, **Hamvas Béla**, **Márai Sándor**, **Várkonyi Nándor**, hogy néhányukat említsem. Ezek a rendszeres találkozások, egyfajta szabadegyetemként is működtek, neve is volt e társaságnak Szepes Mária jóvoltából: Okkulta Akadémia. Ahhoz, hogy érthetőbb legyen a társaság összetételének színe-gazdagsága, szándékaiknak, céljaiknak ismerete, összejöveteleik értelme, időben visszafelé kell mennünk egy kicsit.

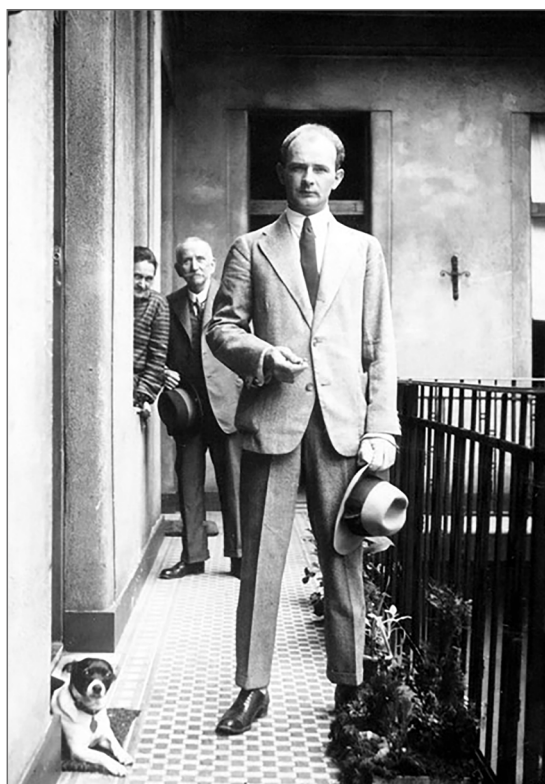
A 19. század 70-es, 80-as éveitől kezdődően, egyre markánsabb hangok jelentek meg az egyébként mindig is, újra meg újra felmerülő, és különböző módokon vissza-visszatérő válságelméletekben. A „válságban az emberiség” problémakör egyik mérföldkövének, bizonytalanságnak az ismert, 1888-ban keletkezett írása tekinthető, annak is leggyakrabban idézett mondata: „...Isten halott...”, de idézhetnénk Adyt is: „... Minden egész eltört...” (Kocsi-út az éjszakában).

Az kétségtelen, hogy valami, egyetemes szorongás valóban úrrá lett a századforduló emberén és meglehetősen érzékenyen követte le e folyamatokat a művészet valamennyi ága is. A problémakezelés egyik lehetőségeként, a szellemtörténetben megjelenik az un. új civilizáció fogalma és annak egyre erősödő igénye.

Azonban, már a középkor/újkor határán is megfigyelhetők az „új rendszereknek” egy jóval korábbi ismert és hosszabb távon működőképesnek bizonyult formáinak az átiratai, illetve a spirituális, az egyént önmagában is értelmező felfogásoknak az előfordulásai, amelyek zömmel keleti eredetűek voltak. Ha csak címszavakban is, de, a 18. századtól Magyarországon is nyomon követhető ez a fajta érdeklődő irányultság.

Elsőként talán **Körösi Csoma Sándort** kell említenünk (1784-1842), aki a göttingeni egyetemen már orientaliztikát tanult és mélyült el a keleti tanokban, tizenegynéhány nyelvet beszélt és 1819 novemberében, Nagyenyedről el is indul hosszú útjára, mint írja:

„Elhatároztam, hogy elhagyom hazámat, s Keletre jövök, s ahogy csak lehet, biztosítván mindennapi kenyeremet, egész életemet oly tudományoknak szentelem, melyek a jövőben hasznára lehetnek az európai tudós világnak általában, és különös világot vethetnek bizonyos, még homályban lévő adatokra nemzetem történetében.”

A fiatal Hamvas Béla

A Morvaországban született **Hopp Ferenc** optikusként kezdte pályáját és szakmai sikerei nyomán lehetősége volt hosszabb-rövidebb tanulmányutakat tenni, később világot járni. Előbb, 1853-ban az Amerikai Egyesült Államokba, később, 1882 és 1914 között öt Föld körüli utazásban volt része. Elsősorban Kelet-Ázsia, főképp Kína és Japán érdekelte. Indiába, első világ körüli útján 1882-ben látogatott el. Ezeken az utakon vásárolt tárgyai, kincsei mind az államra maradtak és képezik ma is a nevét viselő múzeum törzsanyagát.

Magyarországra szinte ezzel egy időben, 1896-ban, a millenniumi ünnepségek alkalmából érkeztek az első indiai jógik, név szerint **Bhimszén Latap** és **Gópál Krisna**, a láchóri egyetem orvostanhallgatói, hogy rendkívüli képességeikkel lenyűgözzék a közönségüket. A két fiatalember nyolc napra üvegkoporsóba temettette magát, és a felébredésüket pontosan pünkösdvasárnapra, este hét órára időzítették. Az esetet leíró orvos hipnózisra gyanakodott, és nem értett semmit az egészből.

A 20. századi indiai képzőművészet egyik legtehetségesebb festője, a fiatalon elhunyt **Amrita Sher-Gil** Magyarországon látta meg a napvilágot, hiszen édesanyja magyar volt, nevezetesen Baktay Ervin nővére, a híres énekesnő, művészneven Maria Antoinett Gottesmann. A fiatal hölgy Londonban ismerkedett meg a dúsgazdag, pandzsábi származású szikh főnemessel, Szerdár Umáró Szingh Sher-Gillel

(1870-1954), aki feleségül vette, és magával vitte távoli hazájába, Indiába. Amikor az ifjú asszony várandós lett, megkérte a férjét, hogy kísérje el szülőföldjére, mert Magyarországon szeretné világra hozni gyermekét. Amrita 1913. január 30-án látta meg a napvilágot, majd 1914-ben megszületett húga, Indirá. Közben azonban kitört az első világháború, és a család – egészen 1920-ig – nem térhetett vissza Indiába. A magyarországi évek alatt mély barátság szövődött Baktay Ervin és sógora között, aki szanszkritul tanította és bevezette őt India csodálatos világába.

Valószínűleg Umáró Szingh volt az első, aki hazánkban jógát kezdett tanítani. Az itt töltött évek alatt sokan megfordult nála, a művészvilág nem egy híressége: színészek, festők, írók.

Haich Erzsébet, jómódú felső-középosztálybeli családban született Budapesten. Már fiatalkorában megmutatkozott kivételes tehetsége mind zongoristaként, mind pedig festőként és szobrászként. Az I. Világháború után nemzetközileg elismert művész lett. Intenzív, spirituális útkeresés jellemezte, szoros kapcsolatot ápolt a kor jelentős szellemi életének számos tagjával, köztük Baktay Ervinnel is. Haich Erzsébet olyan szellemi óriások tanításait követte és közvetítette, mint Srí Ramana Maharsi, Srí Rámakrisna és tanítványa Szvámi Vivékánanda. Yesudiannal együtt, élete végéig tanította a spirituális útkeresőket, hogy a jóga univerzális erejével mindenki számára felfedezhetővé és elérhetővé tegye a bennünk eredendően szunnyadó isteni lényezetet.

A harmincas években ismerkedett meg **Selvarajan Yesudiannal** (1916-1998), aki ebben az időben medikusként tanult Budapesten. A találkozásból életre szóló munka, mester-tanítvány és spirituális kapcsolatot alakult ki. Az elkövetkező 55 évet megszakítás nélkül együtt töltötték, egészen a Mester, Haich Erzsébet haláláig.

Közösen alapították meg Budapesten Európa első jógaiskoláját 1937-ben. 1941-ben megszületett Selvarajan Yesudian tollából a „*Sport és jóga*” című könyv, amely rendkívüli sikert aratott már a megjelenése pillanatában. Mostanáig az egyik alapmű minden jogatanulónak hazánkban és nagyvilágban. A könyvet később számos nyelvre lefordították, a későbbi kiadásokban már Haich Erzsébet is közreműködött. Az akkori politikai helyzet miatt 1948-ban Haich Erzsébet és Yesudian elhagyni kényszerültek az országot. Zürichben telepedtek le, ahol jógaiskolát alapítottak, minden évben nemzetközi tábort is tartottak a svájci Tessin kantonban, Ponte Tresában. Az évek során számos közös publikációjuk is megjelent.

Dr. Weninger Antal (1902-1993) orvosnak, 1939-ben jelent meg első jógakönyve, *A keleti jóga, India misztikája és ősi gyógy módja* címmel, melyhez az akkor már neves indológus, Baktay Ervin írt előszót. Az elkövetkező években tizenkét könyve látott napvilágot ebben a témában, legjelentősebb közülük *Az idő partján*, mely az orvosi egyetem jogatankönyveként íródott, bár ezt a szerepet sajnos nem tölthette be. 1988-ban, negyvenhat évnyi szünet utána jelent meg a mű átdolgozott 2. kiadása, mely szintén sokakat indított el a jóga útján. Weninger Antal a 80-as években kis létszámú jogacsoportokat oktatott, sőt a 90-es évek elején – már igen idősén – egy televízió-sorozat keretében népszerűsítette a jógát.

Az 50-es és 60-as években, a jóga mindazokkal a tanokkal, melyek ellentmondtak a marxizmus materialista világszemléletének, tiltott listára került. Ebben az időszakban a csoportos jogagyakorlást nem engedélyezték, jogakönyvek nem jelenhettek meg. A jógázni vágyók kézzől kézre adott “szamizdat” irodalomból gyakoroltak.

Ennek ellenére az 50-es években, az adott politikai helyzetre jellemző igen ellentmondásos körülmények között, **dr. Hetényi Ernő** (Láma Dharmakírti Padmavadsra, 1912-1999) vezetésével megalakult a magyarországi Buddhista Misszió, mely – ha csak szűk körben és “ellenőrzés alatt” (lakásán, a Kálvin tér és a Múzeum utca sarkán), de – oktathatta és terjeszthette a tibeti buddhizmust és a jógát. A Buddhista Misszió a mai napig működik, ugyanakkor komoly szerepet játszott abban is, hogy létrejöhetett A Tan Kapuja Buddhista Főiskola 1991-ben.

Érzékelhető, hogy Magyarországon, a 20. század első felében-harmadában a valóságos gyökerekkel rendelkező spiritualizmus, az okkultizmus és az ezekkel összefüggő orientalista világkép és gondolkodás igen népszerű volt bizonyos szellemi körökben.

Ezek szintézisét hozta létre Hamvas Béla, egy óriási és ma még nem is teljesen feldolgozott életművével.

Hamvas Béla 1897. március 23-án született a felvidéki Eperjesen, Hamvas József evangélikus lelkész és Sedivy Jolán gyermekeként. Édesapja 1898-ban, hivatásától megválva magyar–német szakos tanári állást vállalt a pozsonyi Evangélikus Líceumban, ezért a családja oda költözött. Tíz éves korától zongorázott, később komponált is, olyan elhivatottsággal, hogy szülei sokáig úgy vélték, zenei pályára lép majd. Érettségi után rövid nyugat-európai körutazást tett édesapjával, aztán 1915-ben, hazafias lelkesedéstől fűtötten, korábbi diák társaival együtt „testületileg” önkéntes katonának jelentkezett. Másfél év kadétiskolai kiképzés után 1916 nyarán saját kérésére az ukrán frontra vezényelték. A Bruszilov-offenzíva során kibontakozó súlyos harcokban idegsokkot kapott, hadikórházba került, majd felépülését otthon, szülei házában folytatta. 1917-ben iglói rokonuknál kitanulta a cukrászmesterséget. Még ugyanebben az évben újra behívták, az észak-olaszországi frontra tartó csapatszállító szerelvényét Szlovéniában bombatalálat érte, s a légnyomás maradandóan megsebesítette. Hátszági lábadozása során nagynénje ótátrafüredi családi panziójában ismerkedett behatóbban az egyetemes szellem-történettel. Kantot, Rimbaud-t, Dosztojevszkijt, Schopenhauert és mindenekelőtt Nietzsché-t kezdett olvasni. Édesapja 1919 novemberében megtagadta a csehszlovák hűség esküt, ezért a családot kiutasították Pozsonyból, és Budapestre költöztek. Hamvas Béla 1919 és 1923 között a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–német szakos hallgatója, emellett zeneelméleti előadásokat látogatott, sőt alkalmi hallgatója volt az orvostudományi karnak is. 1919–20-ban jelennek meg első írásai a pozsonyi Tavasz folyóiratban, majd 1923-tól három évig újságíró a Budapesti Hírlapnál és az Ullain Ferenc alapította, Bajcsy-Zsilinszky Endre által szerkesztett Szózatnál. 1927-ben a Fővárosi Közlöny szerkesztőségének munkatársa volt, majd

1928 és 1948 között könyvtárosként dolgozott a Fővárosi Könyvtárban, mindössze két év megszakitással, amikor a Központi Lakáshivatal és a Fővárosi Népművelési Központ dolgozója. Közben tanulmányokat, esszéket, kritikákat és recenziókat publikált, összesen közel háromszáz írást mintegy huszonöt folyóiratban.

Hamvas Béla első felesége az 1903-ban született Angyal Ilona, akivel 1928. június 29-én kötött házasságot Budapesten, a Józsefvárosban és akitől, bár kapcsolatuk már a házasság első heteiben megromlott, csak 1935-ben vált el. Másodszor 1937-ben kötött házasságot Kemény Katalin (1909–2004) író, művésztörténésszel, akivel a párkapcsolaton túl, termékeny alkotói közösséget is teremtettek.

1935-ben Kerényi Károllyal megalapították a Sziget-kört, azt a klasszikus görög hagyományból merítkező, szellemi szövetséget, amelyhez csatlakozott

Szerb Antal, Németh László, Prohászka Lajos, Kövendi Dénes, Dobrovits Aladár, Molnár Antal és mások. A kör, elképzeléseik szerint a preraffaeliták, vagy még inkább a George-kör magyar változatának indult, ám három kötetből álló kiadványuk (*Sziget*, 1935–36) megjelenése során kiderült, hogy, a Hamvas által megálmodott a szellemi közösség, megvalósíthatatlan. Keserű tapasztalatairól a Magyar Hyperionban így számolt be: „*Itt vagyok ebben a népben, ezen a földön, minden szándékom eredménytelen, minden szavam hiábavaló, minden tervem összetört, megbuktam, észrevétlenül, fölöslegesen és fel nem ismerve.*”

1936–45 között Hamvas Béla az Esztétikai Társaság, 1940–1944 között a Magyar Társadalomtudományi Társulat tagja. 1937-ben elkészítette a krízisirodalom filológiai pontosságú feldolgozását, ami bibliográfiával kiegészített tanulmányként *A világválság* címmel jelent meg.

A második világháború alatt háromszor hívták be katonának, de ez nem akadályozta abban, hogy fordítson, többek között Lao-ce, Jakob Böhme, Hérakleitosz, Konfuciusz, Henoch műveit. 1943–1944-ben írta a *Scientia Sacra I.* című könyvét, amely második írói korszakát nyitotta meg. E könyvével bizonyos értelemben csatlakozott a tradicionalista iskolához, amelynek legjelesebb kortárs alakjai Julius Evola, René Guénon és Leopold Ziegler voltak. A háború alatt jelent meg első esszékötetete, *A láthatatlan történet* (1943), és ekkoriban kezdett nagyszabású vállalkozásába, amelynek gyűjtőcíme: *Az ősök nagy csarnoka*, s amelyet a 60-as évekig folytatott. Műve a szent hagyomány legfontosabb könyveinek fordítása a hozzájuk írt bevezető kommentárokkal.

1942-ben a Szovjetunióban teljesített frontszolgálatot, itt írta *A háború nagysága és az ember kicsinysége* c. esszéjét. 1944-ben katonatisztként a rábizott zsidó munkaszolgálatosokat élete kockáztatásával hazaengedte. Németországba vezényelték, de megszökött menetszáradatól, és az ostromlott Budapesten katonaszökevényként bujkált. A bevonuló szovjet alakulatok elfogták, és más foglyokkal együtt Szibériába akarták hurcolni, ám Hamvas ismét megszökött. A harcok során budai hegyoldalba épült, Remetehegyi úti bérelt lakásukat bombatalálat érte, ott tárolt kéziratjai és könyvei megsemmisültek. Hamvas a *Silentium* egyik esszéjében írta: „*A sötét esztendőben minden földi vagyonomat elvesztettem... Valaki a birtokot levakarta*

rólam. Bőröm is velem ment, de jó... Effektív létezés csak a birtoklás teljes felszámolása után lehet. Itt kezdődik a valóság.”

Az *Egyetemi Nyomda kis tanulmányai* címmel könyvsorozatot szerkesztett, a több mint 30 füzetet megért sorozat első kötete Hamvas saját műve, *A száz könyv* volt. Aforizmagyűjteményt („meditációs objektumot”) állított össze *Anthologia Humana: Ötezer év bölcsessége* címmel, részt vett az újjá alakult Filozófiai és Esztétikai Társaság munkájában, továbbá Pán Imre és Kállai Ernő mellett a modern magyar képzőművészetet egyesítő Európai Iskola teoretikus irányításában is szerepet vállalt.

1945-től Hamvas, Szabó Lajos és Tábor Béla egyfajta „szellemi munkaközösséget” alapított, melynek tagjai a „létezés és élet olyan szélső pontjait fogják emberi kutató magatartásuk egészébe, melyeknek egységes megragadására” a korabeli szellemi életben nem történt kísérlet. A rendszeressé vált, és 1948-ig tartott, úgynevezett „csütörtöki beszélgetéseken” mások mellett részt vett Kemény Katalin, Mándy Stefánia, Kotányi Attila és Kunszt György is. A csütörtöki beszélgetések jegyzőkönyveként született a *Biblia és romantika* című írás. Hamvas emellett intenzív munkakapcsolatot tartott fenn Várkonyi Nándorral, Baránszky-Jób Lászlóval és Weöres Sándorral, utóbbi Hamvasnak, mint mesterének ajánlotta 1945-ben megjelent *A teljesség felé* című kötetét.

Lukács György 1948-ban egy vitairatban, politikailag károsnak minősítette Hamvas Béla (Kemény Katalinnal közösen írt) tanulmánykötetét, a *Forradalom a művészetben*-t, és bár Hamvas még válaszolt Lukács támadására, a további polémiára nem nyílt lehetőség. Lukács mellé felsorakozott Keszi Imre, aki a Szabad Népből Hamvas Béla sorozatszerkesztői tevékenységét kifogásolta. Hamvast elnémították, B-listázták és kényszernyugdíjazták, ami egyben publikálási és szerkesztési jogának elvesztését is jelentette.

Földműves igazolványt váltott ki, munkahelyéül sógora szentendrei kertjét jelölte meg. A kert a Kőhegyen, a település külterületén feküdt, Hamvas eleinte itt lakott, néhány hónap után azonban Czóbel Béla, aki Párizsban tartózkodott, felajánlotta neki, hogy költözzön be üresen maradt villájába, a Leányfalusi útra. 1948 és 1951 között földet művelt, gyümölcsöt termesztett, kertészkedett. A *Karnevál* című nagyszabású regényét ebben az időben, Szentendrén írta; 51 évesen nekilátott az *Ördögösök* újrairásának, és amikor három év múlva, a Rákosi-korszak mélypontján elkészült vele, gondosan elrakta az ágyneműtartóba, mint a „legbiztosabb” helyre. Párhuzamosan, 1948–49-ben vetette papírra a *Regényelméleti fragmentum* című tanulmányát, amely részben a *Karnevál* teoretikus megalapozásának tekinthető. Szintén Szentendrén születtek az *Unicornis*, a *Silentium*, a *Titkos jegyzőkönyv* és a *Mágia szutrá* című kötetei.

Hamvas elvonultsága, hatósági szempontból kétes munkaviszonya idővel tartóhatatlanná vált, ezért kénytelen volt elhelyezkedni. Raktáros és gondnok volt az ERBE (Erőmű Beruházási Vállalat) építkezéseiben előbb 1951–1954 között Inotán, majd 1954–1962-ben Tiszapalkonyán, végül 1962–1964 között Bokodon. Amikor

csak lehetett olvasott, fordított és írt. Szanszkritül és héberül tanult, a raktárosi munka mellett éjszaka és hajnalban *Az ősök nagy csarnoka* fordításait készítette: *Védák, Sankhya karika, Sepher Jezirah, Kathaka upanisad, Buddha beszédei...* Ekkor született a *Szarepta*, a *Szilveszter*, a *Nem mind arany, ami réz* és utolsó írói korszakának legjelentősebb kötete, a *Patmosz* esszégyűjtemény. Többször írásos vezetői figyelmeztetésben részesült, hogy munkaidőben olvas, de emellett dicséretetek is szerepeltek a kartonján: vállalati ünnepeken az Internacionálét, illetve Schumann és más klasszikusok darabjait adta elő zongorán az egybegyűlteknek. Az akkori munkahelyi viszonyokat jól jellemzi, hogy egyik főnökét ő készítette fel az érettségire.

1957-ben megpróbálta visszaszerezni állását a Fővárosi Könyvtárban, kérvényét azonban elutasították. Egykori barátai jobbnak látták, ha nem pártfogolják, egyedül Füst Milán vette szívére a sorsát, üzent neki, hogy az Írók Könyvtárában üresedés van, mire azonban Hamvas jelentkezett, már betöltötték az állást. Végül az Országos Széchényi Könyvtárban lett volna módja hivatalsegédként elhelyezkedni, de úgy döntött, inkább vidéki raktáros marad.

1964-ben, havi 760 forint ellátmánnyal véglegesen nyugdíjazták. Korábban csak hétvégenként járt fel az építkezésekről, most azonban hazaköltözött a feleségéhez Budapestre, Zuglóba. Sikerült egy kis gyümölcsöst venniük – felesége műfordítói honoráriumából – Szentendrén, a Leányfalusi út mellett, Hamvas így visszatérhetett kedvenc településére, kora tavasztól késő őszig a kertet művelte, gyümölcsöket, virágokat telepített. A haláláig hátralévő négy évben írta a *Scientia sacra II, Ugyanis, Őt meg nem tartott előadás a művészetéről* című műveit.

Röviddel visszaköltözése után megismerkedett Molnár Sándor festőművésszel, aki az ő hatására dolgozta ki, illetve fejlesztette tovább „festő-jóga” elméletét. Hamvas Molnáron keresztül került kapcsolatba a Zuglói Körrel, és innentől kezdve egészen 1967-ig rendszeres résztvevőjévé vált az új utakat kereső művészek rendezvényeinek, kiállításainak.

Élete utolsó évében sokat betegeskedett, alkotói lendülete megtört. Különböző ismerősei számára ekkor címzett leveleiben a kétség szólal meg, azt vizsgálta, életét sikerült-e írásaival összhangba hoznia, a gondolataiból a ténylegesen élt életben mennyit „realizált” (a realizálás Hamvas bölcséletének egyik kulcsfogalma). 1968. november 7-én, Budapesten halt meg agyvérzésben. Halála után felesége, Kemény Katalin Dúl Antallal közösen gondozta Hamvas Béla szellemi hagyatékát.

Dúl Antal így emlékezett rá:

„Ő volt az egyetlen Magyarországon, aki az univerzális tudást tette a középpontba. Tehát ki tudott lépni a tér-időbe zárt állapotból. A legtöbb író, költő egyáltalán nem tud kilépni, hanem bezáródik a testébe és a külön létébe. Sajnos nagyon jó tehetségű költők léteznek, nagyon alacsony tudatszinten. Ezt ismerjük. Hamvas jellemzője az egyetemes tudatszint és az a tudás, hogy minden arra készül, hogy a kilépést elősegítse, előmozdítsa.”

Es ennek a tradíciónak, szellemi küldetésnek egy – remélhetőleg – örökérvényű

megjelenési formáját határozta meg, a különös, mágikus baráti szálakkal Hamvas-hoz kötődő Szepes Mária: „A szeretet kiolthatatlan öröktűz, amely melegít, de nem éget, érlel és alakít erőszak nélkül. A szenvedélytől az különbözteti meg, hogy nem köt csereüzletet, és nem ragaszkodik. Szétszórja önmagát, mint a Nap.”

A továbbiakban álljon itt Hamvasnak néhány gondolata, írásaiból idézett szemelvények formájában:

Meditáció (részlet)

Rudolf Kassner azt mondja, hogy a modern ember nem nagy ember és képtelen a nagyságra. Nem tud átlátszó lenni, tiszta, komoly, derűs és nyugodt. Ezért nincsenek éles határai. Nincsen formája. Zavarosságának, tisztátalanságának, komolytalanságának oka pedig az, hogy indiszkrét. [...] Az indiszkréción a tisztátalan életmódszám eredménye, amely mindenütt fülledt szenzációkat szimatol...

Ezért a jellegzetes indiszkrét jelenség a pletyka s ezért ma, az indiszkréción jellegzetes korszakában életünk fontos tényezője az elpletykásodott sajtó, s ezért manapság egyik főszavunk a „leplezés”. [...] Kassner gondolata az indiszkrét emberről meditációs objektum lehet, és pedig bíráló és önbíró jelleggel. Az ember merje a gondolatot önmagára is alkalmazni. Merje kimondani [...] indiszkréciót követtem el. Csak így nyer fölhatalmazást arra, hogy ítélhessen más fölött is. [...] A meditációs objektum arra való, hogy az ember a lélek erőit összpontosítsa, és ezáltal saját végtelen erőit hatékonyra tegye. A lélekerő minél több objektumban él, annál felszabadultabb, világosabb, komolyabb, elégedettebb. Az absztrakt embereknek nagyon kevés centruma van, ezek szegénységben élő száraz, élettelen emberek. A fanatikusoknak alig egy-két központjuk van. Az örülteknek csak egy [...] ez a fixa idea. [...] Az egészséges ember igen könnyen él több száz belső központtal, illetve kristallációs maggal. Ez a belső egészség egyik feltétele. És e centrumok között

szükség van un. spirituális magokra, moralitásra, kiemelő, nemesítő [...] értékekre. Az indiszkrét emberről szóló rész igen alkalmas arra, hogy az ember a [...] meditációs centrumba helyezze. Vajon indiszkrét voltam-e? Minden azon áll vagy bukik, hogy az ember a gyakorlatot önmagára tudja-e alkalmazni. Mászt elítélni könnyű. De ha mászt ítélek el és önmagamat kiveszem, máris indiszkrét vagyok. Egy idő múlva az ember alkalmas lesz az ilyen könnyű és rövid meditációra is... Majd megkezdhetem az indiszkréciónak a fixálását. [...] Az indiszkréciónak a klasszikus nagyság. Megkeresem a vonásait. [...] Hermés, Apollón, Zeusz... Buddha... Ha e vonások valamelyikét élő emberben felfedezem, szívem megdobban. És felismerem, hogy milyen nagyság van ebben a vörös rózsában [...] ebben a hegynek a vonulatában... Vagy Raffael képein... Az indiszkréciónak ellentéte, ha az ember tisztán és derűsen él. Olyan az atmoszférája belül, mint a csillagos ég télen, amikor a legsötétebb kék és tündöklök a mélységtől. [...] De vigyázni kell. Sohasem szabad mondani, hogy én nagy ember vagyok. Ez hiba. (Indiszkréciónak!) [...] A két erőközpont úgy viselkedik bennem, mint ellenkező pólusú árammal telt két centrális mag. Nagyszerű feszültségeket teremt. Mérték. Függetlenség. Biztosság. És ha most hozzálatok ahhoz, hogy újabb centrumokat létesítsek, legyenek figyelemmel a következőkre:

1. A meditációs objektumot válasszam meg saját lényem érzékeny pontjain (hibáim és tehetségeim!)
2. Minden nap legalább tíz-tizenöt percet szenteljek erre.
3. A meditációról csak egészen kivételesen beszéljek más embereknek...
4. A meditációs objektumot lehetőleg alakítsam át szemlélfelhető képpé, amit tudatomban bármikor felidézhetek...
5. Gyakoroljam magamban azt, hogy az objektum a döntő pillanatban megjeljen... pl. dühroham kitöréskor...
6. [...] töltsék öt percet az adott belső kép szemlélfelésével, majd jöhet a belső elemzés...
7. [...] először magamra alkalmazzam, azután másra...
8. [...] keressek egyre több meditációs objektumot [...] az emberi lélek annál egészségesebb lesz...

Ez a rögtönzött tanács elég általános ahhoz, hogy alkalmazása a mai ember számára ne jelentsen különösebb nehézséget. A probléma minden esetben a kezdet. Az európai ember még nem ébredt annak tudatára, hogy ezt jó lenne intézményesen megoldani s az iskolában az egészségtan mellé felvenni azt a tantárgyat is, amely nagy vonalakban azt tanítaná, miképpen teremthetünk pszichológiai kérdéseink között rendet és mi a lelki higiéné feltétele.

(Diárium, 1945)

Az öt géniusz (részlet)

A déli, a nyugati, az északi, az alföldi, az erdélyi a magyar ember objektív psi-

chéjének archetipikus szerkezete. Az objektív pszichének ez az öt alakzatban meg-
rajzolt szövevénye teszi a magyar embert magyarrá. Hangsúlyozni kellett, hogy ez
a sokrétűség kétértelmű. Gazdagság, ugyanakkor rendkívüli nehézség. Gazdagság,
mert ha az ősi alakzatok viszonylagos egyensúlyban állnak, az ember különösen
termékennyé és aktívvá lesz. Magyarországon könnyebb tehetségesnek lenni, mint
egyebütt. A nehézség, hogy az öt archetípus a legritkább esetben kapcsolódik egy-
ségesen és harmonikusan, igen nagy többségben töredékes és hiányos és egyen-
súlytalan. Magyarországon könnyebb elveszni, mint egyebütt. Európában a népek-
nek két vagy három alakzatot kell összekapcsolniuk, egyedül a magyar nép az,
amelynek öt archetipikus eleme van.

Ez az öt ősalakzat:

Dél – oldottság, derű, nyugalom, félálom, egyensúly, csökkent aktivitás, arany-
kor-öszön (a történet küzdelmeiben nem részt venni), ritmikus életigény, idealitás,
közvetlen életélvezet;

Nyugat – civilizáltság, fejlődéseszme, hétköznapi munkaétosz, szociális tago-
zottság, intenzív művelés, ráció, állandó tanulás, tevékenység, praktikum, lojalitás;

Észak – provinciális életrend, természetközelség, önálló kultúra nélkül, félmű-
veltség, laza szociális kapcsolatok, melankólia, gyakorlatiatlanság, szekták, irrea-
litás;

Kelet – ingadozás a nomádság és az állandó letelepedés között, szabadságsóvár-
gás, letargia és kitörő indulat, tiltakozás minden ellen, ami nem ő, hiúság, kevély-
ség, zaklatottság, irreligiozítás, bomlott szocialitás (egyéniesség-fragmentumok), a
tanulás és az alkalmazkodás nehézsége, uralmi ösztön, lázongás, ellenkezés, ide-
iglenesség;

Erdély – szakadékoság, mély ellentétek és azok áthidalása, humor (groteszk),
sokrétűség, kettősség, megalkuvás, bonyodalmak, okos gyakorlatiasság, magas
életigény, ízlés, rafinéria.

A magyarság ennek az öt archetípusnak egységéből él, és ebből kell élnie, és
nincs más lehetősége, csak hogy ebből az ötből éljen. A nehézség, hogy mégsem
él belőle. Természetes, hogy a teljesen kiegyensúlyozott szövevény ritka, és csak a
nép különösen nagy egyéniségeiben öltött testet. Természetes az is, hogy minden
itt élő ember lényén saját régiójának bélyege a legerősebb. A nehézség mégsem az,
hogy a többi négyről nem szerez tudomást, és azt, mint önmagával egyenrangút
nem ismeri fel, hanem az, hogy a többi archetípusal szemben áll, és pedig ellen-
ségesebben és kizárólagosabban áll vele szemben, mintha az idegen származású
lenne.

*

A helyet nem szabad összetéveszteni a térrel. A tér és a hely között az a külön-
ség, hogy a térnek száma, a helynek arca van. A tér, hacsak nem kivételes, minden

esetben pontos vonalakkal határolható, területe négyzetmilliméterre kiszámítható, és alakja körzővel és vonalzóval megrajzolható. A tér mindig geometriai ábra. A hely mindig festmény és rajz, és nincs belőle több, mint ez az egy. A térnek képlete, a helynek géniusza van. Mert nemcsak természet és környezet, föld, talaj, éghajlat, növényzet, vizek, hegyek és mindez együttesen. A hely nemcsak az, ahol a dolgok vannak. A hely barátságos vagy ellenszenves, félelmetes vagy szelíd, nyugodt vagy fenséges, és a nyelvnek alig van jelzője, amit ne lehetne a helyre alkalmazni. Két egyforma hely éppúgy nincs, mint megisméltető pillanat. Az emberi élet gazdagsága meg nem ismételtető pillanatokban és semmi máshoz nem hasonlítható helyekben van, annyira, hogy a Védánta embere azért sajnálja itt hagyni az életet, mert látni akarja a helyeket, amelyeken még nem járt.

A helynek nemcsak fizikája, hanem metafizikája is van, és nemcsak látvány, hanem géniusz. Ezért nem határozható meg, csak lerajzolható, mert nem kiszámítható, mert arc. A terek fogalmak, a helyek nevek. Minden világrésznek, tengernek, országnak, hegységnek, tónak, folyónak, szorosnak, síkságnak van neve. Ilyen a francia Provence, az olasz Campagna, az afrikai Szahara, a lüneburgi puszta, Bánát, Sárrett, Szerémség, Mezőség. Nem megye, nem közigazgatási kerület. Határait senki sem ismeri. Senki sem tudja, hol végződik az Alföld és hol kezdődik a Felvidék. A térkép megkísérli a teret és a helyet egzaktnak egy nevezőre hozni, olyan egyezményes jelekkel, ahogy a hangjegy egzaktnak leírja a zenét. A térkép mindenesetre a civilizáció három legnagyobb alkotása közül az egyik, mert geometrizálni tudja a helyet és arculattá tudja tenni az ábrát. De a térkép csak tájékoztat, nem avat be. A hely csak adott és konkrét szemléletességében teljesen hely. A térkép minden természeti mozzanatot ábrázolni tud, de a géniuszt nem.

A hely nem fényképezhető, mert ami a fényképen marad, nem a hely, csak annak térképe. A nép létének legelső feltétele az a hely, ahol él, és ezért minden nép életét lakóhelyének vizsgálatával kell kezdeni. Úgy látszik, a homogén karakterű helyek szellemileg sajátságosan improduktívak. A sokrétű és változatos hely a szellemiség kialakulását nem akadályozza, hanem segíti. Magas civilizációk nem kövér földiken és nem egynemű tájakon alakultak ki.

A geniális ember is ott fejlődik, ahol sok a hatástényező és kereszteződés. Mindig a határterületek a fontosak. Csak itt van lehetőség arra, hogy sokszzerű ellenállást lehessen legyőzni, és itt fakad megedzett spiritualitás.

A hely sohasem definiálható, ezért a helynek nincs tudománya, ellenben van költészete, művészete és mítosza. A tájképfestés nem más, mint hódolat a hely géniusza előtt. A kínai és a japán kertművészet szuverén helyeket teremt, hegységeket és tavakat, erdőket és réteket, és keleten a helyekben való gyönyörködés éppen olyan magas szenvedély volt, mint a zene hallgatása.

A természet és a természetfölötti egy benne, és mind a két oldalra nyílt, az érzelmeknek és annak, ahol a legtöbb a lélek, és ahová nem ér el a könnyű és a hétköznap, és ahol az ember a legjobb. Az ember a helyet lényének azzal a mélységével érti meg, hol már nincs változás, ami határtalanul messze van és a közvetlen közelben, egyszerre benne van a csillagászati távlat és a meghittség, amikor látja azt, hogy a

dolgok élnek, és ahol az értelmetlen világ nehéz és zajos terhe ellobban, és minden titkok súlya él. A legtöbb embernek helyneve van. Ez a jel és a jegy rajta, megmondja, honnan jött. A géniusz nevét viseli. A név pedig valami, amit nem lehet másképpen mondani. Varázslat, amely olyasmit nyit meg, amit másképpen nem lehet.

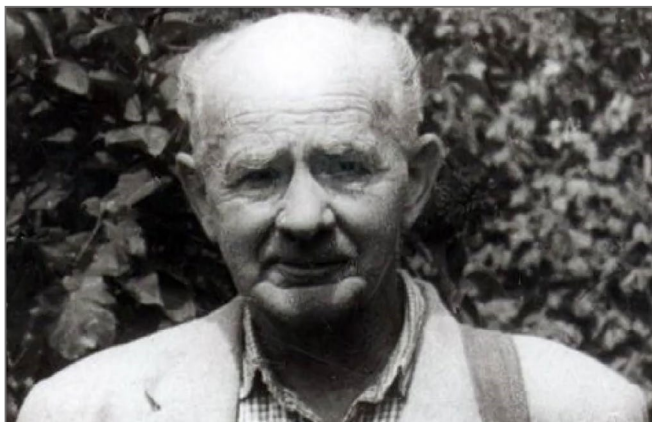
A hely az, ameddig a név varázsa elér. Kemenesalja addig Kemenesalja – Csalólóköz, Tátra, Kunság, Hortobágy. Nem magyarázható a helyvág, elmenni, utazni, vagy a honvág, hazatérni. Néha csak annyi, hogy ott lenni valahol és leülni, nézni, megfürödni, mint a tengerben vagy a boldogságban. Lehet kert, út, liget, part, ház, hajó, vagy csak a domboldalon az almafa és alatta a fűben

a kő. Van végzetes hely, ahol sorsszerű szerencsétlenségek történnek, van, amelyhez kiontott vér tapad, van eredettől fogva Mars-mező, van boszorkányos hely, és van, ahol az ember minden indoklás nélkül megnyugszik.

Ma azt mondják, hogy az ember megszületik és környezetének törvényéhez hasonul. Belenő a helybe. Swedenborg azt írja, hogy egy helyre és egy korba csak azonos és hasonló sorsú emberek születnek. Az emberi lélek születése előtt megválasztja sorsának helyét, és a helyet a géniuszról ismeri fel. Mindnyájunk élete, akik egy időbe és egy helyre születtünk, születésünk előttről összetartozik. Sorsunkat nem mi választottuk, mi magunk vagyunk az. Ezért látjuk egyformának a felhőket, a virágot, az utcát és a kötelességet. A külső világ nem egyéb, mint a még meg nem valósított belső.

*

Az öt géniusz ereje – a derűs életesmény (Dél), a kultiváltság és a szociális egyensúly (Nyugat), a természetközelség és érzékenység (Észak), a szabadságvág (Kelet) és a szövevényes gazdagság (Erdély) – ma és most elsősorban a személyiség kérdése, de olyan értelemben, hogy a népen belül egység és rend és magas színvonal csak abban az esetben valósítható meg, ha ez az öt géniusz az emberek sokaságában harmonikusan tudatossá válik. Magyarának lenni annyit jelent, mit az öt géniusz világában egyensúlyt teremteni.

Mikó F. László

A tenger könnyei

Nem, nem nyitom ki a szemem, dehogyan nyitom ki. Maradok inkább így, csukott szemmel még egy darabig. Jobb nem látnom a való világot. Jobb kicsit azt hinnem még, minden lehet. Jobb ez így nekem most. Ez nem a nagy igazságok ideje, nem is a nagy kibeszéléseké. Ez most a csönd ideje. Ez a hallgatás, a biztos jelen. Nem, nem nyitom ki a szemem, egy kicsit sem. Összébb húzom inkább, elé tartom a két tenyerem, mint a jógán, míg el nem sötétül minden, hogy a homályból előtűnhessen mint óriási fehér fánk, egy hófehér körgyűrű, közepén a lekvár helyén, egy fekete sziget.

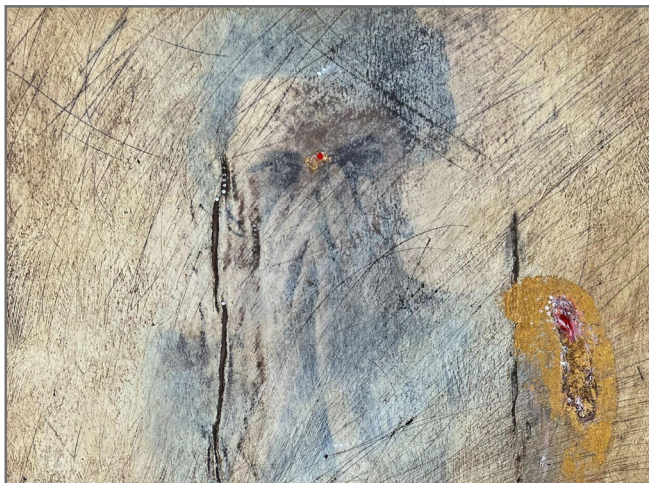
Fekszem egy lapos, ezer barázdával szabdalt fekete kövön. A kő egy szigeten van. A sziget a tengeren, messzire kint, a nyílt vízen. Nagyritkán egy komp húz el a távolban, utasokat visz egy nagyobb, gazdagabb, szebb szigetre, majd viszi őket vissza a nyaralóhelyre, ahol sütkérezhetnek másnap tovább. Ez a sziget, ahol én fekszem, távol van a hajózási úttól, távol van mindentől, onnan nem is látni, olyan kicsi. Kisebb, mint a komp, ami mégiscsak jól látható a horizont előtt valamivel. Nem is tudom, pontosan mikor kerültem ide, erre a kis szigetre, ahol rajtam kívül nincs senki és semmi. Ez persze túlzás, mert vannak kövek, kis tengeri növények a kövek között a vízben, és vannak kis állatok, többnyire rákok, szóval vannak az életnek jelei. Rád gondolok. Igen, Terád, aki ezeket a sorokat most olvasod. Mert gondolnom kell valakire. Valakire, aki biztos pont az életemben. Akihez köt valami, aki bármilyen távol is van most tőlem, ott visz magában, és akihez visszavágyom innen, ebből a száműzetésből. Mert mint egy hajótöröttet, kivetett ide a tenger. Nem, nem akarom most az előzményeket elmondani, a csodálatos hajóutat Veled. A hajóról sem akarok beszélni, milyen volt már nélküled, és a hajótörés sem érdekes már, túléltem, itt vagyok. Üresen, mint egy műanyagflakon, amit a tenger épp a kövek közé sodort, várja, hogy vagy partra vesse újra itt a tenger, vagy vigye tovább, valami másik, élhetőbb szigetre, ahol talán egy kislány, vagy kisfiú kihalásza a vízből, belerejt egy gyönyörű rajzot, majd visszadobja. Palackposta. Mint ez a levél. Viszi a víz majd tovább. Én nem akarom ezt már. Nem akarom az állandó sodródást, nem akarom az örökös várakozást, hogy újra megnyisson valaki, a várakozást valami másra, valami szebbre, valami jobbra, amit aztán az élet csak azért ad meg, hogy végül elvegye. Én várok csak itt. Rád várok, minek tagadjam, várok Terád. Nyilván, bolondnak gondolsz, futóbolondnak, bár erre itt, ezen a kis szigeten nincs igazán tér, nem nagyon futkározhatok sehova. Elmerülhetek inkább: vagy a tengerbe, vagy az érzéseimbe. Választhatok? Nem is tudom. Nem tudom, melyik lenne a jobb, vissza a tengerbe, vagy átélni megint mindent Veled, a szívemben, az agyamban, az összes kis részecskémbe. Minden esetre, egyelőre még itt vagyok ezen a kis szigeten. Partra vetve. Számkivetve. Olyan helyzetbe kényszerültem, hogy elhagyjam az igaz hazám: elhagyjalak egy időre Téged.

Ne dramatizáld túl a helyzetet – mondja Hem. Lehet, hogy minden megoldódik, lehet, hogy rendez magában, elrendezi a saját sorsát, és el tudja dönteni, valójában milyen életet is akar. Nem könnyű döntés ez. Idő kell neki. Idő kell Neki. Ha nem veled megy tovább az élete, annál nem tehetsz többet, mint hogy hagyod. Egyszerűen kilépsz. Ha szereted, meg tudod majd tenni, ha úgy fordulna a sorsotok. Ha meg nem, ha veled marad, ez a mostani idő csak jobban összeköt Vele – mondja még Hem, és a vállamra teszi a kezét. Iszonyat, milyen súlya van ennek a kéznek, majd összerogyok alatta. Főzök még egy kávé, kettőt szokott inni Ő is reggelente, gondolom épp.

Fekszem ezen a fekete kővön. Ha közel hajlok hozzá, olyan a felülete, mint egy hegyvidék. Mintha egy nagy fennsík lenne az egész kő. A barázdák, melyeket a tenger meg az idő vésett bele, mint mély szakadékok, a hegyek között, megannyi szurdok és kanyon. Itt-ott egy mélyedésben, melyből nem vezet út sehova, megáll a tengervíz, megáll, míg fel nem szárad a tűző napon, kis fehér por, finom kis só marad csak a helyén, ameddig nem jön egy újabb hullám, új kis tavat felejtve itt, az egyik szurdokokkal körülvett szirten. És. És ezen a szirten most ott jön-megy egy hangya. Hogyan került ide ez a kis állat? Hogyan kerülhetett ide, ebbe a messzeségbe, a tengeren? Úszva nem, az biztos. Talán egy sirály tollába bújva utazott idáig, aztán kiesve ittragadt. Mint én. Gondolom. Minden esetre, most már ketten vagyunk itt, ketten, akik nem idevalók. Gyűttmentek, mondanák a rákok, ha mondanának egyáltalán valamit. Figyelem ezt a kis hangyát, nézem, ahogyan indul valamerre, megtorpan aztán, visszafordul, indul másfelé. Mit tehetnék érte? Vajon mit?

Velem ellentétben, ő talál valami ehető itt, amitől élélhet akár öt évet is. Persze, ha hangyakirálynő lenne, akár harmincat is kihúzhatna. De nem, hisz ahhoz dolgozók kellenének, azok meg ugye itt nincsenek. Meg aztán ez az én hangyám, egy egészen egyszerű kis hangya. Egy gyalog. Figyelem tovább. Az éjszakai hullámverés még messze van, addig biztonságban lehet itt a kövön. Csakhogy nem tudja mit tegyen, merre menjen, menjen-e egyáltalán, vagy inkább fojtsa magát abba a kis tóba ott maga előtt, a tenger csöpp szemébe. Inkább a tenger könnye ez – gondolom. Közben a nap már egészen felért az ég közepére. Jöhetne már valami szél... „Wann kommt der Wind, Der uns weitertreibt, Irgendwohin, Wo keine Erinnerung bleibt, An jene Zeit, Die uns glücklich sah, Nüchtern und klar, Zu jedem Opfer bereit...” és jön, jön... Egyelőre nem sodor tovább, de mégiscsak szél, elviselhetőbb így a tűző nap, elviselhetőbb az izzó szív hangja is belül. A kis hangya erősen kapaszkodik apró lábaival. Fölé tartom a tenyerem, el ne sodorja ez a számára orkánnak tűnő légáram. Telik a nap, megy az idő elfele. Én maradok itt, a hangya is marad, a fekete kő is marad, barázdáiba belenéz még utoljára a nyugodni készülő nap. Aztán mindennek van egy vége. Ennek a napnak is lesz, belefulladás majd ahogyan minden este, belefulladás majd a tengerbe ez is. A hangyát biztonságos helyre kellene tennem, az ingem zsebébe, gondolom. Most látom, megszáradt már az ingzsebben felejtett boríték is, óvatosan kiveszem. Egy down-kóros gyerek szép, színes rajza van egy levelezőlapon, kicsit elmaszatolódott a vízben a színezés, de szép azért így is. Töled jött ez a posta, egy konferencián adtad fel nekem. Mi is a címed? – kérdezted, csak úgy. Most itt van velem ez a rajz, rajta az ujjnyomod, a borítékon is, a betűid sora. A le nem írt betűid is. A lapot a hangya elé fektetem a kőre, és lám, mint aki tudja az utat, felsétál rá a kis rovar. Hogy holnap mi lesz, azt még nem tudjuk. Ma még ma van – mondom neki. Óvatosan a borítékba csúsztatom a lappal együtt a hangyát is, még óvatosabban a zsebembe teszem, a bal oldalra, a szívem fölé.

Mikó F. László - Cím nélkül

Mikó F. László

Holnapután

Csak azt feledném, azt az Apukát,
takaróba csavart kisbabával a karján,
kezét kislánya fogja görcsösen,
két kislány is van ott mellette,
az Anya hiányzik a képről,
ki tudja miért, de Ők
sietnek mindannyian,
futnak a halál elől,
mintha nekik lenne mit szégyellni.
Ők akarnak ártani?
Ők a veszélyesek?
Ők a gonoszok?
Vagy mi ártunk, vagyunk veszélyesek, gonoszok,
mert hallgatunk.
Mert félünk, nehogy
holnap mi fussunk ott a képen,
kisbabával a karunkon,
vagy járókerettel vonszolva magunkat,
riadt tekintetünk, mint űzött vadé.
És éppen ezért,
mert ma kussolunk,
ezért leszünk holnapután
mi az új menekültek,
az új üldözöttek,
és lesznek majd valahol másutt
az új félők, az új gyávák,
ahogyan ma mi vagyunk,
meleg szobánkban ülve,
a képernyőre meredve,
azzal a reménnyel:
velünk ez nem lehet.

Llaneza

Novák Tünde képeihez

Már akkor ismertem, mikor még nem is. Egy közeli embere volt a legközelebbim annak idején, mikor még tanulta a logopédiát. Ma a Vadaskert Gyermekek- és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancián, és a Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálatnál dolgozik. Az Ő munkája és az én pillanatnyi munkám egyszeriben csak találkozott.

Kővágóörsről indult. Kislánykorában Nagyszülei pogácsával és szörpivel engedték útnak vándorlásaira: a mezőre. Nagymamája szeretete adta az alapot. Tünde utazna, szívesen menne el Japánba, Indiába. Ő egy örök kereső, egy belső utazó. Tünde szereti nagyon a könyveket. Ott van például Hesse, Dosztojevszkij, Thomas Mann. Az alaptól a mostig, sok lépést tett meg Tünde. Ezek a lépések itt vannak most előttünk. Tisztán, világosan.

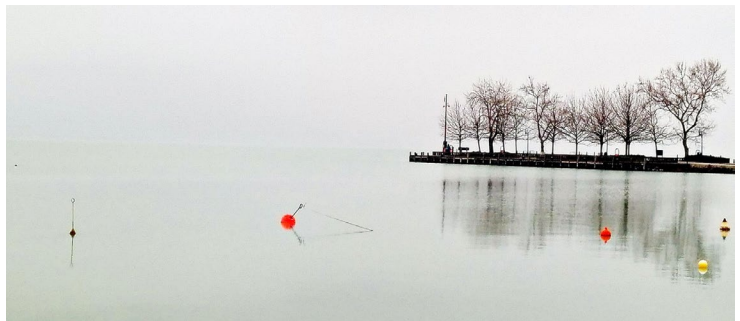
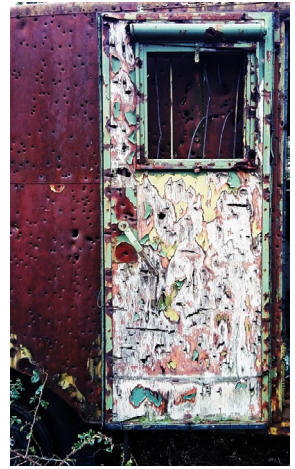
Tünde szépen látja a világot. Látja egészében, és látja apró részleteiben is. A tájtól a makróig terjed a látószöge, és azon túl: mögé lát a dolgoknak. Közelebb hoz, közelebb visz. Egyszerűség. Ez jut eszembe a képeiről. Egyszerűség, Borges verse.

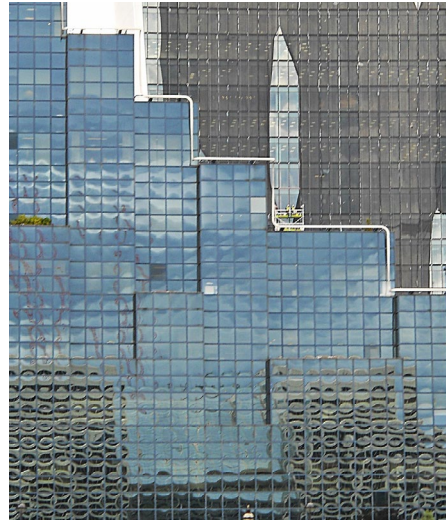
Jorge Luis Borges:

Egyszerűség

Haydée Lange-nak

A gyakorta és odaadással
forgatott könyv engedelmességével
nyílik ki a rácsos kertkapu
s a tekintetnek odabent
meg se kell állapotnia a dolgokon,
már rég megrögződtek az emlékezetben.
Ismerem itt a járást és a lelket
és azt a közös tolvajnyelvet,
amit minden kis csoport kitalál magának.
Nincs szükség nagy szavakra,
felvágni ezzel-azzal;
itt mindenki jól ismer körülöttem,
ismerik gyarlóságaim, gátlásaim.
Ez a legtöbb, amit elérhetünk,
ami talán lehozhatja a Mennyet:
nem a csodálat, nem a diadal,
csak az, hogy egyszerűen elfogadnak
a tagadhatatlan Valóság részéül,
mint a köveket vagy a fákat.

Műhely

FILOZÓFIAI KÁVÉHÁZ

A Filozófiai Kávéház keretein belül bő két éve alakult írócsoport, az alkotásnak ezúttal egy olyan módját választotta, hogy véletlenszerűen kialakult sorrendben, ismétlődően, tíz soronként, mintegy „átadva” az írás folytatását, közösségi élményként hozták létre a következőkben olvasható két novellát:

Cím nélkül

Szerzők sorrendben:

Arnóti Péter – Németh Anna Eliza – Baldauf Myrtil – Róna J. László –
Arnóti Péter – Németh Anna Eliza – Baldauf Myrtil – Róna J. László

Egy levél se mozdult. A kocsi hangtalanul siklott a csend sújtotta erdőn. Catherine unottan szemlélte a gyorsan távolodó fákat, ahogy törzseik barnája belesimult az alkonyatba. Az ég semmi jót nem ígért. Tanácstalan felhők álltak mozdulatlanul a sötétedő táj felett, és a lány szinte önkívületi állapotban, vakon nézett át a piszkos ablaküvegen. Ahogy a kanyarhoz értek, az autó hirtelen fékezéssel balra húzódott, és megállt egy alacsony kökerítés mellett. A kopár kert fáit tisztára mosta a tegnapi eső, semmi sem mozdult az elhagyott ház körül.

Catherine továbbra is mozdulatlanul ült, mintha ki se akarna szállni. Szeme bátoratlanul fürkészte a házat, ami a közeledő sötétben reménytelenül szomorúnak látszott.

Egy hosszú, végtelennek tűnő pillanatba telt, mire rászánta magát, hogy kiszálljon. Elidőzött a keze a kapu kilincsen. Mi van, ha nincs nyitva? Vissza kellene fordulnia; valahol ezt akarja, annyira egyszerű lenne. Természetesen nyitva volt. A kapun belépve Catherine végigvánszorgott a kopár kertet átszelő ösvényen; ismerte az utolsó kavicsot is. Minden mozdulatnál újra és újra rá kellett szánnia magát a cselekvésre. Azt kívánta, bár elnyelné a föld, bárcsak lenne más út, bár visszafordulhatna... Nem. Meg kellett tennie, és ezt ő is tudta. Hosszú percek kemény küzdelme után eljutott a házhoz, mely ugyan eléggé elhanyagoltnak tetszett, a piszálkozó gyertyaláng mégis arra engedett következtetni, hogy itt bizony élnek – vagy legalábbis léteznek. Bekopogott.

Három koppantással. Pont úgy, mint régen: ti-tá-ti. A koppanások visszhangja némán dobolt a mellkasán. Mintha egy doronggal vágták volna mellkason – há-

romszor. De ő állta. Állt mereven, szinte vigyázzban. Semmi. Újra mozdult a keze, aztán mégis visszahúzta.

Másodszor már nem bírta volna elviselni a koppantó csendet szétfeszítő, robbanásoknak tetsző hangját. Inkább finoman a díszesen kovácsolt kilincsrre helyezte a kezét. Még a bőrkesztyűn keresztül is érezte a hideg markolatból elődomborodó oroszlánarcot. Úgy simult az az arc a markába, mint ahogy a hízelkedő macska törleszkedik simogatásért a felé nyúló tenyérhez. Rászorított a kilincsrre, és lassan, de visszavonhatatlanul lenyomta. A zárnyelv visszahúzódott a tokjába. – Még nem történt semmi, még elmehetsz, mintha itt sem lettél volna! Nem kell ide újra belépned – hallotta a fejében azt a menekülésre ösztökélő hangot, ami ezidáig mindig lebeszélte arról, hogy azt az egyszerű mozdulatot megtegye, ami feltárja az ajtó mögötti világot. Amely összenyitja és átjárhatóvá teszi az elválasztott és szeparált tereket; a jelent a múlttal; a hideget a meleggel; a fényt a sötéttel, a ... Nem jutott közhelyei végére.

– Van itt valaki? – hallotta vissza a kérdés végén elfúló saját hangját.

Hülye vagyok – gondolta, akkor nem égne a gyertya. Márpedig ha ég, valaki meg is gyújtotta. Egy vékony, hosszúkás árny jelent meg a falon, remegőn közeledett, és Catherine most már valóban félni kezdett. Aztán az árnyék vastagodott és egyszerre a csavartlábú asztal szélén termett.

– Te jó ég, hiszen ez Hermina! – szaladt ki a száján. – Te még megvagy, cica?

A tarka állat leugrott a lába elé, dörgölözésbe fogott, és hangosan dorombolt hozzá, jelezve, ő bizony meg van, ugyan miért ne lenne meg?

Rossz ómen magányos házban, fél sötétben macskával találkozni, ezt még Marta néni mondogatta a sok babonája egyikétől megindulva. Azt persze nem mondta, mi van ha, a ház gazdája sehol sincs.

Na jó, megyek a túróba – határozta el a nő, s már lépett volna, amikor zenefélét kezdett hallani. Zongoraszó... Hiszen ez Chopin, méghozzá a Fantasie, akkor ez Thomas, ő játssza így...

Azért még mindig vissza lehetne fordulni, bizonyára észre sem vette, hogy bejöttem, tépelődött tovább a lány, de a lába mégis a szalon felé vitte. Megtorpant, hatalmas, kétszárnyú ajtó állta útját, a zongora hangjai által keltett hanghullámok apró remegéseket közvetítettek a kopott fehér felületre. A zene szinte fizikailag érzékelhetővé vált, Catherine a belsejében érezte az akkordokat és a futamokat, Thomas mindig értett hozzá, hogy egy polonézzal levegye a lábáról. Most nem így lesz, határozta el, meg kell végre mondanom neki, ez így nem mehet tovább.

Azon az estén is, amikor vagy tíz évvel ezelőtt először hallotta játszani olyannyira a hatása alá került, hogy szó szerint mozgásképtelen lett a koncert végére, csak ült a helyén, pedig már vége volt a zenének, a jegyesedők furcsán néztek rá, a közönség már a ruhatárban tolongott, ő csak a feketén csillogó Steinwayt látta színpadon, ahogy az utolsó hangok még ott bujkálnak a keményfa fedél alatt, a húrok rengetegében.

Akkoriban is a billentyűk ritmusára dobbant a szíve, akárcsak most. Valóságos mágnesként hatott rá a játék, egyre csak közeledett a zongorához. Az idő megszűnt számára, egybefolyt minden, hirtelen egy dimenzióssá vált a tér. A szeméit lehunyta, egy pillanat erejéig belesimult az érzés puhaságába. Az emlékek záporoztak, a fájdalom és csodálat misztikus keveréke öntötte el Catherine szívét. Valahogy,

maga sem tudja, hogyan, bejutott a kétszárnyas ajtón, és immár szentől szemben állt Thomasszal. A barna és a zöld szempár találkozta. És akkor, ott, a másodperc töredéke alatt valami megváltozott köztük. Egy furcsa sokkhatás aktiválta minden porcikájukat. Thomas folytatta a játékot, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne, hogy Catherine hallgatja, azonban a pillantásuk egybeforrt – elválaszthatatlanul.

Aztán a férfi hirtelen megszakította a futamot. Maga mellé húzott egy széket. Megpaskolta, jelezvén, hogy a Catherine üljön oda. Nem szólalt meg, csak nézett mereven a nő szemébe. Mint a kígyó az áldozatára. A pupilláján keresztül szinte felnyársalta őt.

Catherine megborzongott.

– Nem, nem és nem! – hasított belé a kapuban érzett tiltakozás. Tudta, hogy ebben a helyzetben egyetlen fegyvere – vagy inkább pajzsa – van: a cinizmus.

– Nos, minden szervemet sikerült alaposan scanelned? – kérdezte hűlőhűvös hangon.

– Ó, hogyne! – nézett rá enyhe fölényességet villantva meg a férfi. – A vesédbe látok, tudom, hogy néha rossz a májad és a szívedet a tenyereden hordod. Nincs gyomrod ahhoz, amit egyébként sem tudnál lenyelni, és van, amit csak a fogad hegyére veszel. Nem hunysz szemet semmi felett és mindent az agyadba vésel.

– Ne nyelvelj itt nekem, Thomas! Mondd meg, miért hívtál? Mit akarsz tőlem? Nem jöttem szívesen...

– Szívtelen...

– Ez a sárm és lelemény most már kevés, Thomas! Még meg tudsz szédíteni néhány pillanatra, de a lábamról már nem énekelsz le! És most kapsz tíz mondatot, hogy elmondd, miért is kell most itt lennem! Pontosan tízet! – mondta ellentmondást nem tűrő kimértséggel. Egy...

– Nincs szükség tízre, két mondat elég Kedvesem, hogy elmondjam. Az első, hogy szeretlek, és bármi is történt kettőnk között ez nem változott, nem változhatott!

– Ugyan hagyj ezt! – legyintett a nő.

A férfi arcán lemondó kifejezés jelent meg.

– De igen, ez fontos, de az még fontosabb, hogy vége lesz hamarosan...

– Tudtam! – vágta rá indulatosan Catherine.

Thomas felállt a hangszer mellől, és a lány háta mögé lépett.

– Tudtad? Azt is, hogy egy állat rág belülről?

Látva az értetlenséget, így folytatta:

– Igen, egy állat, aminek ollói vannak. Ráknak hívják. Nem, ne mondj semmit! Az orvosok szerint talán ha fél évem van hátra... Azt szeretném, addig maradj velem, amíg ez lehetséges.

Magához húzta a nő fejét és hátulról megcsókolta a homlokát.

– Maradsz? – kérdezte alig hallhatóan.

– Hát persze – hallotta az elcsukló hangot. – Bocsáss meg!

Hermina ugrott fel a zongorára, és zöld szemében két sziluettt alakja fonódott lassan össze, miközben a szél odakinn elhaló hangon próbált áthatolni az ablaktáblák résein.

2021. december

A havas erdő

A szerzők sorrendben:

Oltyán Ilona – Leidl Andrea – Arnóti András – Fábry Júlia – Gera Szilvia –
Oltyán Ilona – Arnóti András – Leidl Andrea

Ma nem mentem iskolába – mondta a telefonba. Hosszan csevegtek a barátnőjével, ahogy mindig is szoktak. Mostanában különösen sok megbeszélni valójuk van, sok minden történt, és történik. Izgalmas dolgok. Nem csoda, ha sokszor órákig tudnak beszélgetni.

Reggelre behavazott. Már tegnap óta egyfolytában, megállás nélkül hullott, hatalmas pelyhekben. Szereti ezt a hófehér tisztaságot, úgy érzi, mintha visszarepítene a gyerekkorába. Mára hatalmas hóhegyek tornyosultak az utcán mindenfelé, és a helyi rádió bementa, ne induljon útnak, csak akinek feltétlenül szükséges. Tehát, ma nem ment ki a héttízes buszhoz – ha egyáltalán indul a szomszéd városba a távolsági busz – mert bizonytalan a megérkezése. Telefonált, oldják meg valahogy, valakivel a mai órát. Nem szeret hiányozni, azonnal megérződik a gyerekeken, amikor visszatér, hogy lazult a feszes, következetes tempó.

Ahogy kinézett az ablakon, megigézte a látvány. Bár várta otthon a házimunka, nem tudott a négy fal között maradni. Felöltözött, és mintegy transzban kilépett az utcára. Arcába fúj a csípős hideg szél, de nem bánta. Rövid gyaloglás után elérte a közeli kiserdőt.

Nyáron sokszor ellátogatott ide, amikor nyugalomra volt szüksége, az erdő körülvette, beborította, szinte átölelte mindig. Most azonban meglepte a látvány: a kopasz fák hosszan láttatni engedték az érintetlen hószőnyeget. Körülnézett, és tudta, hogy megérkezett. Lassított léptein. Lábnyomokat vett észre a hóban.

Megcsillant a napfény az ágakon lévő hóréteg felszínén. A szeme is csillogott, de azt csak a messziről őt figyelő kismadarak látták. Mélyen, hosszan, lassan lélegzett, teljes valójával a pillanatban élt.

Egyszer csak megpillantott egy elmosódott foltot a messzeségben. Mintha egy férfi sétált volna a távolban. Sötét kabátja eleltűnedezett a fák között.

Erről a Nagyítás című film jutott eszébe és – mintegy beszállva az alkalmi teniszezők pantomimes játékába – elindult a férfi irányába és közben azon tűnődött, hogy vajon akarja-e, hogy az a férfi valóság legyen vagy sem. Ahogy elérte a fák havas lombkoronáit, úgy érezte, hogy légzése szaporább lett, s ettől ösztönösen lelassította lépéseit. Iskola helyett tehát egy kaland – futott át gondolataiban. A lábnyomok közötti távolságok rövidülni látszottak. Észrevett. Vagy csak elfáradt. Lehet, ezek már nem is azok a nyomok? Zavarba jött. Egy-két perce nem is látja a kabátos férfit. Tényleg csak illúzió? Különös. Most hirtelen, kívülről látja saját magát. Lopakodik egy valóságos vagy csak a képzeletében megfogant valaki után. Egyedül, nőként és nem tudja, hogy mi hajtja. Hogyan is mondta a rádió? „Ne

induljon útnak, csak akinek feltétlenül szükséges...” Hogy? Szükséges? Miért is követem azt a férfit?

Eszébe villant egy emlék, vagy nem is... egy képzeletbeli emlék. Annak idején sokszor elképzelte ugyanis, hogy őt követik, majd utol is érik. Ettől a gondolattól összeszorult a gyomra. Nem mert hátranézni. Lépteit enyhén megszaporázta. Ha eltűnök, a nyomaim alapján rám találnak – gondolta. Még jó, hogy esik a hó.

Francba, hogy nem hoztam telefont. Ösztönösen keresgélgni kezdett a szemével valami kódarabot vagy botot, amivel leüti a támadóját, de megfordulni még mindig nem mert. Majd megtorpant, és minden átmenet nélkül sóhajtott, felnevetett, és jó cinikusan gratulált magának (persze hátra azért nem nézett). Ekkor viszont megpillantotta újra a fák között az előbbi férfit, aki valószínűleg meghallotta őt, mert megállt, és egyenesen rászegezte tekintetét. Ő pedig állta a nézését vagy egy másodpercig, és tétován elmosolyodott. Majd elpirult, és olyan ostobának érezte magát, hogy legszívesebben elszaladt volna, mint egy gyerek, és hirtelen döntéssel... megfordult.

Ütemesen megroppant a hó a háta mögött. Jön. Menjek? – vagy ne menjek? – s míg másodpercenként kattogatva latolgatta a kérdést, lábai csak ott maradtak a hóban. Bevárta, s Ő mellé lépett. Kérdőn, kissé rézsút megállt, s hideget kergető meleg barna hangján csak annyit kérdezett:

– Máris visszafelé?

– Nem, vagyis lassan igen.

Micsoda botor mondat! Hirtelen meleg lett a kabát, a sapka, az egész világ! S jött a megmentő lovag:

– Ugye, milyen szép?!

S felhajtott gallérja alól most már látta borostás arcát, szemének hótiszta ragyogását. ...hát belekapaszkodott:

– Igen, nyáron is.

Egyszerre minden más horizontra került. Már be is temethette a hó lépteit:

– Sokszor jár, jársz erre?

Felpillantott s peregtek a kockák, ahogy csak jöttek a mondatok. Ez az ő filmje volt, vagy talán egy karácsonyi álom első percei. Közben az utolsó kanyarhoz értek. Vajon megkockáztassae még, de már ki is mondta:

– Esetleg egy kávéra, itt lakom a közelben...

S a kinyíló ajtón át hallatszódot a rádió: „Híreink következnek: Hóátfúvás miatt keddre és szerdára tanítási szünetet rendeltek el... a hókotrók már dolgoznak ugyan, de aki teheti maradjon otthon...”

– Köszönöm az invitálást, elfogadom – hallotta a férfi meleg bariton hangját. – Ha nem is kávét, de egy forró teát szívesen meginnék! Kicsit sokáig bóklásztam a fák között, hátha találnék egy apró fenyőt Karácsonyra. Nemrég költöztem, és igazából még a berendezkedés fázisában vagyok. Egyébként is, magamnak elég néhány fenyőág az ünnepre, vagy egy apró kis fa. És Te? Mi vett rá, hogy ebben a zord időben sétálni indulj?

– Levegő! – mondta mosolyogva a nő, kicsit viccesnek szánva a válaszát. De aztán elgondolkodva folytatta. – Mostanában gyakran érzem, hogy idebent kevés a levegő.

A férfi érdeklődő tekintetétől megnyílt egy csap benne, és maga sem értette igazán - persze akkor egyáltalán nem gondolkodott ezen, csak egy homályos érzésként futott át rajta –, de elkezdett folyni belőle a szó.

Nem is szavak voltak ezek, csupán hangok, zörejek, egy-egy belső dallam foszlányainak felbukkanásai időben, emlékképekben teljesen összekeveredve. A férfi szemét nézte, közben hol lopva, hol bátran belefűrődve annak hihetetlen mélységeibe. Az nem rezdült. Mint egy röntgensugár – gondolta a nő. Áthatol rajtam és körültapogatja minden apró részletét a testemnek. A forró tea, vagy a férfi simogató tekintete, nem tudta, de melegség áradt szét bőrének minden apró pontján. Finom, leheletnyi túsúrások, amelyek nem fájdalmat okoznak, hanem egy kéjes bizsergést.

– Ismerjük mi egymást? – kérdezte hirtelen a nő. – Most teljesen össze vagyok zavarodva, és nem is, ill. hát hogyan is, nem egészen értem, hogy kerültem ide...

A férfi, anélkül, hogy levette volna megtartó tekintetét a nőről, szelíden mosolygott, kissé előre hajolt és megkérdezte:

– Te hogy gondolod? Ismerjük egymást? – és töltött még egy keveset a nő teásbögréjébe.

Ekkor beléhasított, hogy igen, mintha ismernék egymást nagyon régóta, habár csak most találkoztak először. Emlékképek, foszlányok peregtek a szeme előtt, mintha ezeket átélte volna, a lelkében tudta is, hogy átélte, de a tudata biztos volt abban, hogy valójában nem... Séta a szeles tengerparton... A férfi arca, szemében megcsillan a napfény... Összebújás egy filmet nézve... Vacsora egy elegáns étteremben... Visszatért a jelenbe, ránézett a férfirra és lassan bólintott. Mindketten tudták, hogy igen, ismerik egymást.

Teljes egyetértésben, némán kortyolgatták a teát. Elfogyott, mégis egyiküknek sem akaródzott megmozdulni, megtörni ezt a csodálatos pillanatot. Lassan felnézett és megkérdezte:

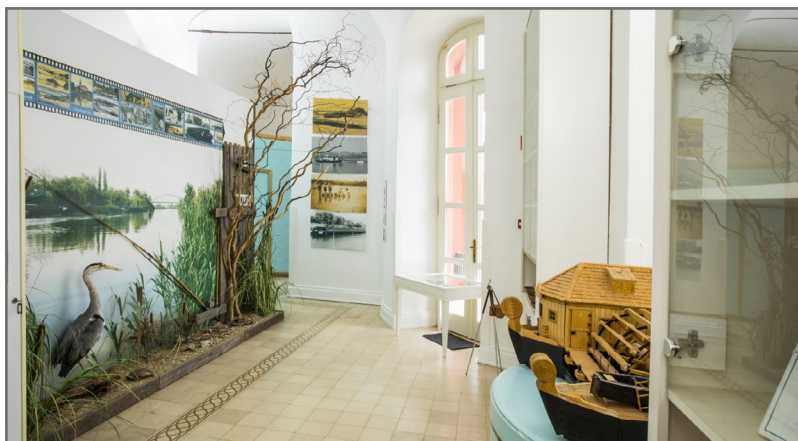
– És te?

2021. december

LAFFERT-HANGULAT

Fotó: Teszár Ákos

